

ผลงานฉบับเต็ม

เรื่อง

แผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ
Integrated Sub-district Land Resources Development Plan

ของ

นายสุนทร รัชฎาวงษ์

ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งเลขที่ ๘๐๕
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ กรมพัฒนาที่ดิน

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการเกษตรเชี่ยวชาญ

ตำแหน่งเลขที่ ๘๐๐

ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract)	๒
คำนำ	๓
การตรวจเอกสาร (Literature Cite)	๓
วิธีดำเนินการ	๑๐
อุปกรณ์	๑๐
วิธีการ	๑๑
ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา (Results and Discussion)	๑๒
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ (Summary and Suggestion)	๕๒
เอกสารอ้างอิง (Reference)	๕๔
ภาคผนวก (Appendix)	๕๕

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ ข้อมูลอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ปี ๒๕๓๙-๒๕๕๐	๑๔
ตารางที่ ๒ ลักษณะและสมบัติของดินในพื้นที่ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๒๓
ตารางที่ ๓ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ปี ๒๕๕๕	๒๖
ตารางที่ ๔ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ปี ๒๕๕๐	๒๗
ตารางที่ ๕ ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๒๘
ตารางที่ ๖ ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชอาศัยน้ำฝนในตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๓๑
ตารางที่ ๗ ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกพืชในฤดูแล้งแบบใช้น้ำชลประทาน ในตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๓๒
ตารางที่ ๘ เขตการใช้ที่ดินตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๔๐
ตารางที่ ๙ บัญชีสรุปแผนงาน-งบประมาณ ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ในพื้นที่ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘	๔๕

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑ แผนที่ขอบเขตและสภาพภูมิประเทศ ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๑๓
ภาพที่ ๒ กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเลย ปี ๒๕๓๙-๒๕๕๐	๑๕
ภาพที่ ๓ กลุ่มชุดดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๒๒
ภาพที่ ๔ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผวบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ปี ๒๕๕๕	๒๕
ภาพที่ ๕ เขตการใช้ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	๔๑

แผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ

สุนทร รัชฎาวัณษ์

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘

กรมพัฒนาที่ดิน

บทคัดย่อ

กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ โดยการนำข้อมูลดินและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และกำหนดเขตการใช้ที่ดินตามหลักวิชาการและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรดินให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

ที่ผ่านมาการนำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลไปใช้ยังไม่แพร่หลาย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการบูรณาการในการพัฒนาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินจากข้อมูลและรายงานเขตการใช้ที่ดินระดับตำบลที่ได้จัดทำไว้แล้ว สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ ได้เลือกตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นพื้นที่เป้าหมายในการบูรณาการแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมาย

การดำเนินงานได้นำแผนการใช้ที่ดินตำบลผาบึงไปชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ พร้อมทั้งเสนอแนะในการนำกิจกรรมเข้ามาร่วมดำเนินการในการพัฒนาแก้ปัญหาทรัพยากรดิน เพื่อให้เกษตรกรในตำบลผาบึงได้ใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดทำแผนบูรณาการนี้มีขึ้นในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคมปี ๒๕๕๕

ผลการดำเนินงานทำให้หน่วยงานต่างๆ และเกษตรกรเห็นความสำคัญของแผนการใช้ที่ดิน มีหน่วยงาน ๑๕ หน่วยงานเสนอกิจกรรมเข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่ตำบลผาบึง โดยกำหนดเป็นแผนปฏิบัติงานไว้ในปี ๒๕๕๖ ถึงปี ๒๕๕๘ ซึ่งแผนงานเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรและบูรณาการร่วมกันได้เป็นอย่างดี ได้ถูกบันทึกเป็นข้อตกลงความร่วมมือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรอื่นๆ ด้านการเกษตรระหว่างผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินเลยและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕

คำหลัก : แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เขตการใช้ที่ดิน บูรณาการ

ทะเบียนวิจัยเลขที่ ๕๔ ๕๕ ๑๒ ๙๙ ๙๙๐๐๐ ๐๒๐ ๑๐๓ ๐๒ ๑๓

Integrated Sub-district Land Resources Development Plan

Suntorn Ratchadawong

Land Development Regional Office 8

Land Development Department

Abstract

Land Development Department had conducted sub-district land use plan since ๒๐๐๖. The plan was done from analyzing soil and related data according to science and laws. Land management recommendations were included in the plan for effectively usage with maximize benefit and sustainable.

In the past, the plan was not widely used. So, Ministry of Agriculture and Cooperatives had set up policy for related organizations to integrate land resource development and utilize the land according to sub-district land use plan. Land development Regional Office 8 selected Pha Bing sub-district, Wang Saphung district, Loei province as target area to integrate work plans, projects and activities from several organizations in the area.

Pha Bing sub-district land use plan was explained to related personnel and recommend them to put activities to correct soil problems and develop the land. The objectives were to let farmers use their land effectively and maximize benefit. This integrated work was done during March to August, 2012

Result show that officials and farmers realized the importance of land use plan. There were 15 local organizations agree to join several activities in the area in three years period, from 2013 to 2015. The agreement was recorded as minute of understanding or MOU between director of Loei Land Development Station and Chief of Pha Bing sub-district on July 27, 2012

Key word : sub-district land use plan, land use zone, integration

Research document no. 54 55 12 99 99000 020 103 02 13

คำนำ

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๙ ในหลายตำบล หลายจังหวัด แต่การนำแผนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน หน่วยงานอื่นๆ ตลอดจนเกษตรกรในพื้นที่ยังไม่ให้ความสนใจและยังไม่เข้าใจในการนำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลไปปฏิบัติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงทำการผลักดันให้มีการนำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่กรมพัฒนาที่ดินจัดทำขึ้นไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงกำหนดให้ความสำเร็จของการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งภาครัฐโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ร่วมกับบริษัทที่ปรึกษาได้พิจารณาเลือกตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปี ๒๕๕๕ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีการบูรณาการร่วมกันสำหรับส่วนราชการในกลุ่มภารกิจทรัพยากรเพื่อการผลิต ประกอบด้วย กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้พิจารณาเลือกตัวชี้วัด “ร้อยละความสำเร็จของการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ” และมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานงานและดำเนินการ ซึ่งจะต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลเป้าหมายจำนวน ๑๒ ตำบล กระจายไปตามสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑๒ เขตๆ ละ ๑ ตำบล โดยมอบหมายกรมพัฒนาที่ดินเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรดินระดับตำบลแบบบูรณาการตามโครงการนี้

การตรวจเอกสาร

๑. ความเป็นมาของโครงการ

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๔ คณะกรรมการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการมีหนังสือถึงสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตให้คัดเลือกตำบลเป้าหมายดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตละ ๑ ตำบล โดยให้พิจารณาเลือกตำบลเป้าหมายตามเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑. ตำบลที่จะดำเนินการควรอยู่ในเขตพัฒนาที่ดิน
๒. องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นต้องมีความพร้อมและมีวาระการบริหารราชการนานพอสมควรแก่การดำเนินงานตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการที่กำหนดไว้ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๘)

๓. ดำเนินการจนถึงขั้นตอนการจัดทำบันทึกข้อตกลง (Minute of Understanding - MOU) ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและกรมพัฒนาที่ดิน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ จังหวัดพิษณุโลก ได้พิจารณาคัดเลือกตำบลผาบั้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ดำเนินงานสำหรับประเมินผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดที่ ๓.๑ ร้อยละความสำเร็จของการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ เป็นตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปี ๒๕๕๕ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงานในกลุ่มภารกิจทรัพยากรเพื่อการผลิตทั้ง ๓ หน่วยงานดำเนินการอยู่บ้างแล้ว คือ มีเขตพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน มีเขตปฏิรูปที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และมีโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของกรมชลประทาน

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ ได้ตรวจสอบเอกสารเขตการใช้ที่ดินตำบลผาบ้งที่ได้จัดทำไว้ ทำการปรับปรุงข้อมูลและแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ตำบลผาบ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๕

จังหวัดเลยได้มีคำสั่งที่ ๒๐๘๗/๒๕๕๕ แต่งตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ตำบลผาบ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ประกอบด้วย เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย (นายอาคม ภิญญาศักดิ์) เป็นประธานคณะทำงาน ผู้อำนวยการโครงการชลประทานจังหวัดเลย (ว่าที่ ร.ต. จำเริญ เพชรรักษ์) ปฏิรูปที่ดินจังหวัดเลย (นายสมพร ภูพัฒน์วิบูลย์) เกษตรจังหวัดเลย (นางปทุมวัน ประจันผล) และประมงจังหวัดเลย (นายอนุภาส ตีรัตน์) เป็นรองประธานคณะทำงาน ผู้อำนวยการส่วนวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ (นายสุนทร รัชฎาวงษ์) เกษตรอำเภอวังสะพุง (นายบรรณศักดิ์ วรรณเดชะ) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาบ้ง (นางกนกใจ ภากระจ่าง) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาบ้ง (นางภัทรา เหมือนอินทร์) ผู้แทนสภาเกษตรกร อำเภอวังสะพุง (นายประดับ ศรีอินทร์ นายสายทอง ไกรชุมพล) กำนันตำบลผาบ้ง (นายอำนาจ เกษทองมา) ผู้ใหญ่บ้านกกเกลี้ยง (นายหอม ศรีแก้ว) หมอдинอาสาประจำตำบลกกเกลี้ยง (นายแสง เกษทองมา) เป็นคณะทำงาน ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินเลย (นายชาญ คำใส) เป็นคณะทำงานและเลขานุการ หัวหน้าหน่วยพัฒนาที่ดินที่ ๓ (นายประทีน สร้อยคำ) เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

มีการประชุมคณะทำงานระดับพื้นที่ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ ตำบลผาบ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ๓ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลผาบ้ง อ.วังสะพุง จังหวัดเลย

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลผาบ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

๒. ความสำคัญของทรัพยากรดิน

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลก เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตสินค้าทางการเกษตร ซึ่งภาคเกษตรกรรมถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญทางเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ สามารถรองรับอาชีพของประชากรกว่าร้อยละ ๖๐ เป็นแหล่งสำคัญของการได้มาซึ่งเงินตราจากต่างประเทศ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรหลายชนิด บางรายการมีปริมาณการส่งออกมากและมีมูลค่าสูง เช่น ข้าว ซึ่งเป็นแหล่งอาหารหลักของคนไทยและคนในโลกหลายประเทศ ประเทศไทยจึงถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นครัวของมนุษย์ทั้งหลาย มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารของประเทศและของโลก หากเกิดวิกฤตด้านอาหารขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นแหล่งผลิตพืชอุตสาหกรรมที่สำคัญๆ อีกหลายชนิด เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา เป็นต้น (กรมพัฒนาที่ดินและสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ๒๕๕๕)

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลก แต่เมื่อพิจารณาผลผลิตพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญๆ เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ยางพารา พบว่ายังมีผลผลิตต่อไร่ต่ำ การที่ผลผลิตพืชต่อไร่ต่ำมีสาเหตุมาจากปัญหาพื้นฐานที่สำคัญ คือ เกษตรกรได้ใช้ทรัพยากรดินเพื่อผลิตพืชผลทางการเกษตรมาเป็นเวลานานโดยขาดการบำรุงดูแลรักษาที่ดี ส่งผลให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงจนอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม ในขณะเดียวกันการปรับปรุงบำรุงดินตลอดจนการอนุรักษ์ดินและน้ำจากหน่วยงานของ

รัฐ องค์การภาคเอกชนและเกษตรกร ยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง ขาดการบูรณาการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๓. การประเมินคุณภาพที่ดิน

คุณภาพที่ดิน คือ คุณสมบัติของดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คุณภาพที่ดินอาจประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดินตัวเดียวหรือหลายตัวก็ได้ เช่น ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช เป็นคุณภาพที่ดินที่มีผลมาจากคุณลักษณะของที่ดินหลายตัว เช่น การระบายน้ำของดิน ความลึกของระดับน้ำใต้ดิน ระยะเวลาของน้ำท่วมขัง (บัณฑิต, ๒๕๔๒)

การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นการประเมินความเหมาะสมของที่ดินที่มีต่อประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลและมีผลต่อประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรที่นำมาใช้ในการพิจารณาสำหรับการประเมินคุณภาพของที่ดินนั้น องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization - FAO) ได้กำหนดไว้ ๒๕ ชนิด สามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ความเข้มของแสงแดด อุณหภูมิ ความชื้นในอากาศ สภาพะที่มีผลต่อการสุกแก่ของพืช สภาพะเกี่ยวกับการเก็บรักษาและการแปรรูปผลผลิต สภาพะที่มีผลต่อช่วงเวลาการให้ผลผลิต ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ ขนาดของพื้นที่ และสถานที่ตั้งของแปลงที่ดิน

๒. ด้านดิน ประกอบด้วย ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อ รากพืช ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช ความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารไว้ให้พืชได้ใช้ประโยชน์ สภาพะที่มีผลต่อการหยั่งลึกของรากพืช สภาพะที่มีผลต่อการงอกของเมล็ดพืช สภาพะที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเขตกรรม สภาพะที่มีผลต่อการเตรียมดิน และศักยภาพในการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรปฏิบัติงานในแปลงที่ดิน

๓. ด้านความเสียหาย ประกอบด้วย การเกิดน้ำท่วม ความแปรปรวนของภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย การมีเกลือมากเกินไป การมีสารพิษ โรค แมลง ศัตรูพืช การชะล้างพังทลายของดิน และความเสื่อมโทรมเสียหายของผลผลิต

การประเมินคุณภาพของที่ดินจากองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว ได้จำแนกความเหมาะสมของดินต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของพืช ตามระบบการจำแนกขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. ที่ดินมีความเหมาะสมมาก (Highly suitable – S๑) เป็นดินที่สามารถใช้ปลูกพืชชนิดนั้นๆ ได้ และได้ผลผลิตเป็นอย่างดี คือ ได้ผลผลิตมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของผลผลิตระดับที่เหมาะสม ดินในบริเวณนี้อาจมีข้อจำกัดบ้างเล็กน้อยซึ่งสามารถปรับปรุงแก้ไขได้โดยง่าย

๒. ที่ดินมีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable – S๒) เป็นดินที่สามารถใช้ปลูกพืชชนิดนั้นๆ ได้และให้ผลผลิตพอสมควร คือ ได้ผลผลิตร้อยละ ๔๐-๘๐ ของผลผลิตระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขจึงจะเหมาะสมในการปลูกพืช

๓. ที่ดินมีความเหมาะสมน้อย (Marginally suitable – S๓) เป็นดินที่สามารถใช้ปลูกพืชชนิดนั้นๆ ได้ แต่จะให้ผลผลิตน้อยมาก คือ ได้ผลผลิตร้อยละ ๒๐-๔๐ ของผลผลิตระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขโดยใช้เทคนิคและต้นทุนสูง จึงจะนำมาใช้ในการปลูกพืชให้ได้ผลผลิตเป็นที่พอใจได้

๔. ที่ดินไม่เหมาะสม (Not suitable - N) เป็นดินที่ไม่สามารถใช้ปลูกพืชชนิดนั้นๆ ได้ หรือปลูกได้และให้ผลผลิตน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของผลผลิตระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดอย่างรุนแรงหลาย

ประการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งถ้าหากมีความจำเป็นต้องนำดินนั้นมาใช้ประโยชน์ จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขโดยใช้เทคนิควิชาการขั้นสูงและต้นทุนสูงมาก จึงจะนำมาใช้ในการปลูกพืชให้ได้ผลผลิตเป็นที่พอใจได้

๔. การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลบึง อำเภอสว่าง พงษ์ จังหวัดเลย เป็นการกำหนดและแบ่งพื้นที่ในตำบลออกเป็นส่วนๆ ที่มีขอบเขตและพื้นที่ชัดเจน ซึ่งได้มาจากการสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของพื้นที่ ที่มุ่งเน้นเพื่อการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ดิน น้ำ ป่าไม้ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงถึงการรักษาและใช้สิทธิตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลและขั้นตอนที่สำคัญในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ ข้อมูลและแผนที่ขอบเขตป่าไม้ตามกฎหมายสำหรับใช้ในการแยกพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่เกษตรกรรมออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งขอบเขตป่าไม้ตามกฎหมายมีหลายประเภท เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตเตรียมประกาศเป็นเขตอุทยาน เขตเตรียมประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ นอกจากนี้ยังมีเขตป่าไม้ที่ได้ประกาศหรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เช่น เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เขตนิคมการเกษตร เขตขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายป่าไม้มีข้อห้ามมิให้บุคคลใดๆ เข้าไปใช้พื้นที่ในเขตป่า นอกจากเพื่อการอนุรักษ์หรือปลูกสร้างสวนป่า สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมนั้นได้กำหนดเขตการใช้ที่ดินโดยคำนึงถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คุณภาพ สมรรถนะ และศักยภาพของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำ ระบบชลประทาน การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร สภาพทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชน ความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นและจังหวัด แผนนโยบายการบริหารจัดการภาครัฐ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบในการพิจารณา

การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่ตำบลจะจำแนกพื้นที่ออกเป็น ๕ เขตใหญ่ คือ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชน เขตแหล่งน้ำและเขตพื้นที่อื่นๆ (วิรัช และคณะ, ๒๕๕๒)

๑. เขตป่าไม้ หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่ได้ประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย มีหลายประเภท เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตเตรียมประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เขตเตรียมประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินนี้ได้จำแนกเขตป่าไม้ออกเป็น ๒ ประเภทตามวัตถุประสงค์และการใช้ประโยชน์ของป่า คือ เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ

๑.๑ เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หมายถึง เขตพื้นที่ป่าไม้ที่ได้มีการกำหนดไว้เพื่อให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาพันธุ์พืชและสัตว์ป่าที่หายาก การรักษาสมดุลของระบบนิเวศเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินถล่ม การชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัยและนันทนาการของประชาชน เป็นพื้นที่ที่ต้องทำการสงวนรักษาไว้ตามกฎหมาย ในการจัดทำเขตการใช้ที่ดินนี้ได้จำแนกเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามลักษณะและสภาพของป่าออกเป็น ๓ ประเภท คือ เขตคุ้มครองสภาพป่า เขตฟื้นฟูสภาพป่าและเขตพื้นที่พืชรักษาธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข

๑.๑.๑ เขตค้ำครองสภาพป่า เป็นเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์บริเวณพื้นที่ที่ป่าไม้ ต้นไม้ พืชพรรณธรรมชาติยังคงสภาพที่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้หนาแน่น ยังคงความหลากหลายทางชีวภาพ และรวมถึงพื้นที่ที่มีการปลูกสร้างสวนป่า ซึ่งต้องสงวนรักษาและค้ำครองป่าไม้วังไม่ให้ถูกทำลาย

๑.๑.๒ เขตฟื้นฟูสภาพป่า เป็นเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์บริเวณที่ป่าอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม มีต้นไม้อยู่กระจัดกระจาย ไม่หนาแน่น ต้องทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูให้กลับเป็นป่าที่หนาแน่นและอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ทำหน้าที่ของป่าอย่างเต็มประสิทธิภาพต่อไป

๑.๑.๓ เขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข เป็นเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์บริเวณที่เมื่อก่อนเคยเป็นป่าที่สมบูรณ์ แต่ได้ถูกบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรมหรือเพื่อกิจการอื่นๆ เนื่องจากสภาพพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์ส่วนใหญ่มีความลาดชันสูง หน้าดินตื้น ถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรมหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ นอกจากการเป็นป่า จึงควรพัฒนาปลูกป่าและปล่อยให้พื้นที่นี้ฟื้นคืนกลับสู่ความเป็นป่าตามธรรมชาติ หรือเร่งปลูกป่าทดแทนเพื่อให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่อุดมสมบูรณ์ดังเดิม

๑.๒ เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ หมายถึง เขตป่าไม้ที่ได้มีการกำหนดไว้เพื่อให้เป็นแหล่งผลิตไม้และของป่าในลักษณะของป่าชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และของป่า หรือเป็นเขตป่าไม้ที่ให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการปลูกป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ หรือเขตป่าไม้บริเวณที่ให้ภาคเอกชนทำการปลูกป่าในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ทั้งนี้ได้แยกเขตป่าที่ได้ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เขตนิคมการเกษตร เขตขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อการเฉพาะที่อนุญาตให้หน่วยงานและเกษตรกรเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ออกแล้ว ในการจัดทำเขตการใช้ที่ดินนี้ได้จำแนกเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจตามลักษณะและสภาพของป่าออกเป็น ๓ ประเภท คือ เขตค้ำครองสภาพป่า เขตฟื้นฟูสภาพป่าและเขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข

๑.๒.๑ เขตค้ำครองสภาพป่า เป็นเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่ที่ป่าไม้ ต้นไม้ ยังคงอยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้หนาแน่น ต้องสงวนรักษาและค้ำครองป่าไม้เศรษฐกิจนี้ไว้ ไม่ให้ถูกทำลาย

๑.๒.๒ เขตฟื้นฟูสภาพป่า เป็นเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจบริเวณที่ป่าอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม มีต้นไม้อยู่กระจัดกระจาย ไม่หนาแน่น ต้องทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูให้กลับเป็นป่าเศรษฐกิจที่หนาแน่น และมีความอุดมสมบูรณ์ มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

๑.๒.๓ เขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข เป็นเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจบริเวณที่เมื่อก่อนเคยเป็นป่าที่สมบูรณ์ แต่ได้ถูกบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพพื้นที่ในเขตป่าเศรษฐกิจส่วนใหญ่มีความลาดชันสูง หน้าดินตื้น ถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม จึงควรพัฒนาปลูกป่าและดูแลรักษาให้พื้นที่นี้ฟื้นคืนกลับสู่ความเป็นป่าเศรษฐกิจ หรือเร่งปลูกป่าไม้เศรษฐกิจทดแทนเพื่อให้เป็นแหล่งผลิตไม้และของป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ มีความอุดมสมบูรณ์

๒. เขตเกษตรกรรม หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและไม่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย หรือเคยอยู่ในเขตป่าไม้แต่ได้อนุญาตให้หน่วยงานหรือบุคคลเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมาย เช่น เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เขตนิคมการเกษตร เขตขอใช้พื้นที่เป็นการเฉพาะ เป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และ ชั้นที่ ๒ ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินนี้ ได้จำแนกเขตเกษตรกรรมออกตามลักษณะ สมบัติ สมรรถนะ และศักยภาพของดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบชลประทาน ออกเป็น ๓ เขตใหญ่ๆ

คือ เขตเกษตรพัฒนา เขตเกษตรก้าวหน้าและเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร

๒.๑ เขตเกษตรพัฒนา เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่นับว่าเป็นเขตที่ดีที่สุดสำหรับการทำเกษตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไว้เป็นอย่างดี เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เช่น มีระบบถนนและทางลำเลียงขนส่งเข้าออกพื้นที่ได้สะดวก รวดเร็ว มีระบบชลประทานและการระบายน้ำ ทำให้สามารถใช้น้ำจากระบบชลประทานช่วยในการปลูกพืชได้ตลอดปี จึงไม่มีความเสี่ยงเรื่องที่พืชจะขาดน้ำตลอดระยะเวลาการเจริญเติบโตของพืช ดินมีความอุดมสมบูรณ์ การใช้ประโยชน์ที่ดินสอดคล้องกับลักษณะ สมบัติ และสมรรถนะของดิน สามารถเลือกปลูกพืชได้หลายชนิด ถึงแม้ว่าบางพื้นที่สมบัติและความอุดมสมบูรณ์ของดินจะไม่ค่อยดีและเหมาะสมนัก แต่ก็สามารถปรับปรุงให้ดีและเหมาะสมได้โดยไม่ยาก ดังนั้นจึงสามารถใช้พื้นที่ในเขตนี้เป็นแหล่งผลิตสินค้าการเกษตรนอกจากเพื่อบริโภคในครอบครัวแล้ว ยังสามารถวางแผนการผลิตเพื่อการค้า การแข่งขัน ทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ นำเงินตราเข้าประเทศและพื้นที่ได้ดี ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้แบ่งเขตเกษตรพัฒนาตามความเหมาะสมและศักยภาพในการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชออกเป็น ๒ ประเภท คือ เขตปลูกข้าวและเขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น

๒.๒ เขตเกษตรก้าวหน้า เป็นพื้นที่เกษตรกรรมในเขตมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานน้อย ไม่เพียงพอ ไม่สมบูรณ์ ไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง มีปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดินน้อย แต่ก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ไม่ยากนัก พื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชตามลักษณะและศักยภาพของดิน คือ พื้นที่ราบลุ่มใช้สำหรับการปลูกข้าว พืชผัก พื้นที่ดอนใช้สำหรับการปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น เนื่องจากยังไม่มียระบบชลประทานที่เพียงพอ จึงไม่สามารถปลูกพืชในฤดูแล้งได้ ดังนั้นถ้าจะพัฒนาพื้นที่ในเขตเกษตรก้าวหน้าให้เป็นเขตเกษตรพัฒนา ก็สามารถทำได้โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ทางลำเลียง ให้สะดวกต่อการคมนาคมขนส่งเข้าออกพื้นที่ สร้างแหล่งน้ำและระบบชลประทานเพิ่มเติมให้เพียงพอและมีน้ำใช้ปลูกพืชได้ตลอดปี มีการปรับปรุงบำรุงดินและการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม ก็จะเปลี่ยนจากเขตเกษตรก้าวหน้าให้เป็นพื้นที่เขตเกษตรพัฒนาได้ ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้แบ่งเขตเกษตรก้าวหน้าตามความเหมาะสมและศักยภาพในการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชและการจัดการดินออกเป็น ๒ ประเภท คือ เขตปลูกข้าวและเขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น

๒.๓ เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร เป็นพื้นที่เกษตรกรรมในเขตที่ดินมีปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายอย่าง เช่น ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินเป็นกรดหรือด่างมากเกินไป เนื้อดินไม่เหมาะสม ดินมีก้อนกรวดและหินปน ดินตื้น พื้นที่ลาดชัน ดินถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย ฯลฯ มีระบบโครงสร้างพื้นฐานน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ประโยชน์ ไม่มีระบบชลประทานช่วยในเรื่องน้ำ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสมกับสมบัติ สมรรถนะ และศักยภาพของดิน เช่น การใช้พื้นที่ราบลุ่ม เนื้อดินเหนียวจัด มีน้ำท่วมถึงในฤดูฝนในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น การใช้พื้นที่ดอน มีความลาดชัน เนื้อดินร่วน การขมิมน้ำเร็วในการปลูกข้าว จึงมีความจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดต่างๆ ที่มีอยู่ให้ลดลงหรือหมดไป เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ในเขตนี้จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณและเทคโนโลยีสูง จึงควรเน้นการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการยังชีพในเบื้องต้น ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้แบ่งเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตรตามลักษณะและศักยภาพในการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชออกเป็น ๒ ประเภท คือ เขตปลูกข้าวและเขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น

๓. เขตชุมชน เป็นเขตพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชน ร้านค้า ตลาด สถานที่ราชการ และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ประชาชนใช้ประโยชน์

๔. เขตแหล่งน้ำ เป็นเขตพื้นที่ที่เป็นทางไหลของน้ำ ที่อยู่และที่เก็บกักน้ำ พื้นที่น้ำท่วมขัง พื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ สระน้ำ บ่อน้ำ ฯลฯ

๕. เขตพื้นที่อื่นๆ เป็นเขตพื้นที่ที่ไม่สามารถจัดอยู่ในเขตพื้นที่ต่างๆ ดังที่ได้จำแนกไว้แล้วข้างต้น ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินนี้ได้จำแนกเขตพื้นที่อื่นๆ ตามสภาพการใช้ประโยชน์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันออกเป็น ๓ ประเภท คือ เขตพื้นที่เบ็ดเตล็ด เขตเลี้ยงสัตว์และเขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย

๕.๑ เขตพื้นที่เบ็ดเตล็ด ประกอบด้วย บ่อดิน บ่อลูกรัง พื้นที่ดินถม ที่ทิ้งขยะ ที่ขุดทำเหมืองแร่

๕.๒ เขตเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย พื้นที่ทุ่งหญ้า โรงเรือนและคอกเลี้ยงสัตว์ บ่อเลี้ยงปลาและสัตว์น้ำ

๕.๓ เขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เป็นเขตพื้นที่ที่คงสภาพเป็นป่าไม้ธรรมชาติ ป่าไม้ละเมาะ ป่าปลูก ป่าชุมชน ป่าที่เป็นแหล่งหาอาหารของชุมชน ซึ่งพื้นที่ป่าเหล่านี้อยู่นอกเขตที่ประกาศเป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ สมควรที่จะต้องสงวนรักษาไว้เพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม เป็นที่หาอาหาร พืชสมุนไพรและของป่าของชุมชน โดยการป้องกันไม่มีการทำลายสภาพป่าที่มีอยู่หรือปลูกต้นไม้เพิ่มเติมให้มีความหนาแน่นมากขึ้น

๕. วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนา

จังหวัดเลยได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “เมืองน่าอยู่ เมืองแห่งการท่องเที่ยวและลงทุน ภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์ ๗ ด้านในการขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ คือ ๑) พัฒนาคมนาคม คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจพอเพียง ๒) พัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว ๓) จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๔) พัฒนาคุณภาพการผลิตการตลาดสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน ๕) เสริมสร้างการค้าชายแดนและการลงทุน ๖) พัฒนาคุณภาพการให้บริการสู่มาตรฐานที่กำหนด และ ๗) สร้างความมั่นคงตามแนวชายแดน

องค์การบริหารส่วนตำบลผาบึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่นไว้ว่า “ภายในปี ๒๕๕๕ มุ่งพัฒนาคมนาคมให้มีความสุข การศึกษา การกีฬา เป็นคนดีมีคุณภาพ รักษาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมความเป็นไทย เน้นการมีส่วนร่วม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตร แปรรูปผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลได้มาตรฐานเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน”

กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “พัฒนาที่ดินให้สมบูรณ์ เพิ่มพูนผลผลิต ในทิศทางการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม” (กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๖) ดังนั้นจึงมีภารกิจหลักในการดูแลรักษาและปรับปรุงบำรุงทรัพยากรดินของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่ตอบสนองความต้องการอาหารของประชากรทั้งในประเทศและในโลก การใช้ทรัพยากรดินอย่างฟุ่มเฟือยโดยขาดการปรับปรุงดูแลรักษาและพัฒนาอย่างเหมาะสม ทำให้ทรัพยากรดินเสื่อมคุณภาพลงตามกาลเวลา ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้จากการใช้ที่ดินมีปริมาณลดลง ที่ผ่านมามีกรมพัฒนาที่ดินได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยจนได้เทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้แนะนำเผยแพร่วิธีการจัดการดินที่เหมาะสมสู่เกษตรกร ตลอดจนดำเนินงานพัฒนาที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถครอบคลุมทั่วถึงพื้นที่ทั้งประเทศเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรและงบประมาณที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม กรมพัฒนาที่ดินได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินรูปแบบต่างๆ สู่เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีหมอดินอาสาประจำจังหวัด หมอดินอาสาประจำอำเภอ หมอดินอาสาประจำตำบล และหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เป็นอาสาสมัครช่วย

เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัด อำเภอบ้านคา ตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานในพื้นที่สามารถติดต่อประสานงานได้สะดวก

นโยบายของรัฐที่ผ่านมาได้กำหนดไว้ว่า การจัดทำแผนงานและงบประมาณต้องเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แนวนโยบายการบริหารราชการของรัฐบาล การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารราชการจังหวัด และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีส่วนร่วม และเป็นผู้จัดทำแผนพัฒนาต่างๆ ให้สอดคล้องตามศักยภาพ ตรงกับปัญหาและความต้องการของพื้นที่ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีความสมดุล มีภูมิคุ้มกัน และมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ของจังหวัด กรมพัฒนาที่ดินจึงได้จัดทำฐานข้อมูลสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ตำบล โดยการจัดทำฐานข้อมูลดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหาที่พบ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ตำบล

การจัดทำเขตการใช้ที่ดินตำบลผาบึง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกร เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทราบลักษณะ สมบัติ สมรรถนะ และสถานะของทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบล ทราบเขตการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ พร้อมทั้งศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และคำแนะนำในการนำที่ดินมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ใช้ข้อมูลประกอบเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ตำบลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับศักยภาพของดิน สภาพแวดล้อม ความต้องการของเกษตรกร นโยบายของรัฐ และปัญหาของทรัพยากรดินในท้องถิ่น ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการผลิต สามารถประเมินปริมาณและมูลค่าผลผลิตที่จะได้รับจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลได้ และใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละหน่วยงาน นำมาบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ตำบล หรือทำให้การใช้ทรัพยากรที่ดินในตำบลดีขึ้น

ผลสำเร็จที่จะได้จากการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการนี้คือ มีแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบลอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงแนวนโยบายของรัฐในระดับต่างๆ เขตการใช้ที่ดินระดับตำบล สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพิจารณากำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้านเกษตรกรรมระดับตำบล เพื่อเพิ่มผลผลิต และการใช้ทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน มีแผนปฏิบัติงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ตำบลผาบึง และมีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

อุปกรณ์ในการดำเนินงานประกอบด้วย

๑. แผนที่ดิน
๒. แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน
๓. แผนที่เขตป่าไม้ประเภทต่างๆ
๔. แผนที่เขตชลประทาน
๕. แผนที่เขตปฏิรูปที่ดิน

๖. แผนที่เขตนิคมการเกษตร
๗. แผนที่เขตขอใช้พื้นที่เฉพาะ
๘. แผนที่เส้นทางคมนาคม
๙. แผนที่เส้นทางน้ำและแหล่งน้ำ
๑๐. เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์
๑๑. เครื่องพิมพ์
๑๒. ยานพาหนะ

วิธีการ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการนี้แบ่งออกได้เป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจัดทำเขตการใช้ที่ดินตำบลผาบึง และขั้นตอนการการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินตำบลผาบึงแบบบูรณาการ

ขั้นตอนการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลผาบึงมีดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมของตำบล
๒. ศึกษาวิเคราะห์ด้านนโยบายการใช้ที่ดินตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น
๓. สำรวจทัศนคติ ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาด้านเกษตรกรรม
๔. ประมวลผลและกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตามขั้นตอนและเงื่อนไขการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน พร้อมข้อเสนอแนะการจัดการทรัพยากรในพื้นที่
๕. นำเสนอแผนการใช้ที่ดินกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงเกษตรกรและหมอดินอาสาในพื้นที่พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงข้อมูลให้มีความสมบูรณ์
๖. จัดทำรายงานเขตการใช้ที่ดินตำบลผาบึงพร้อมข้อเสนอแนะ ประกอบกับแผนที่ขนาดมาตราส่วน ๑ : ๒๕,๐๐๐

ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินตำบลผาบึงแบบบูรณาการ มีดังนี้

๑. ศึกษารายงานเขตการใช้ที่ดิน ตำบลผาบึง อำเภอสว่างพูน จังหวัดเลย ที่ได้จัดทำไว้
๒. สำรวจตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลในรายงานให้เป็นปัจจุบัน
๓. ทำหนังสือเชิญเกษตรกร หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมประชุม
๔. ประชุมนำเสนอข้อมูลเขตการใช้ที่ดินตำบลผาบึงให้แก่เกษตรกร หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลผาบึง)
๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอแผนงาน โครงการและกิจกรรมสนับสนุนแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
๖. รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานแผนการใช้ที่ดินตำบลผาบึงแบบบูรณาการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่หน่วยงานรับผิดชอบ
๗. จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดินและทรัพยากรอื่น ๆ ด้านการเกษตรระหว่างกรมพัฒนาที่ดินกับองค์การบริหารส่วนตำบลผาบึง

เวลาและสถานที่

การสำรวจ ตรวจสอบ ทบทวน วิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินตำบลผาบิ้งแบบบูรณาการ ดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม ๒๕๕๕ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๕๖ (๑๖ เดือน) ในพื้นที่ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

๑. ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง

ตำบลผาบิ้ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ห่างจากที่ตั้งอำเภอไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๓๒,๓๖๐ ไร่ จากข้อมูลของกรมการปกครองปี ๒๕๕๔ แบ่งเขตการปกครองในตำบลผาบิ้งออกเป็น ๖ หมู่บ้าน ดังนี้

	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
หมู่ที่ ๑ บ้านนาแก	๒๐๖	๗๒๕
หมู่ที่ ๒ บ้านนาแกใต้	๒๖๘	๘๙๔
หมู่ที่ ๓ บ้านหนองผำ	๒๐๓	๗๘๐
หมู่ที่ ๔ บ้านกกเกลี้ยง	๒๔๗	๘๗๒
หมู่ที่ ๕ บ้านผาบิ้ง	๒๔๐	๘๔๖
หมู่ที่ ๖ บ้านแก่งสาคร	๑๒๔	๔๘๐
รวม	๑,๒๘๘	๔,๕๙๗

อาณาเขต

ตำบลผาบิ้งมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้ (ภาพที่ ๑)

ทิศเหนือ ติดกับตำบลทรายขาว ตำบลวังสะพุงและตำบลศรีสงคราม อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลภูหอและตำบลห้วยสีเสียด อำเภอภูหลวง ตำบลปวนพุและตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

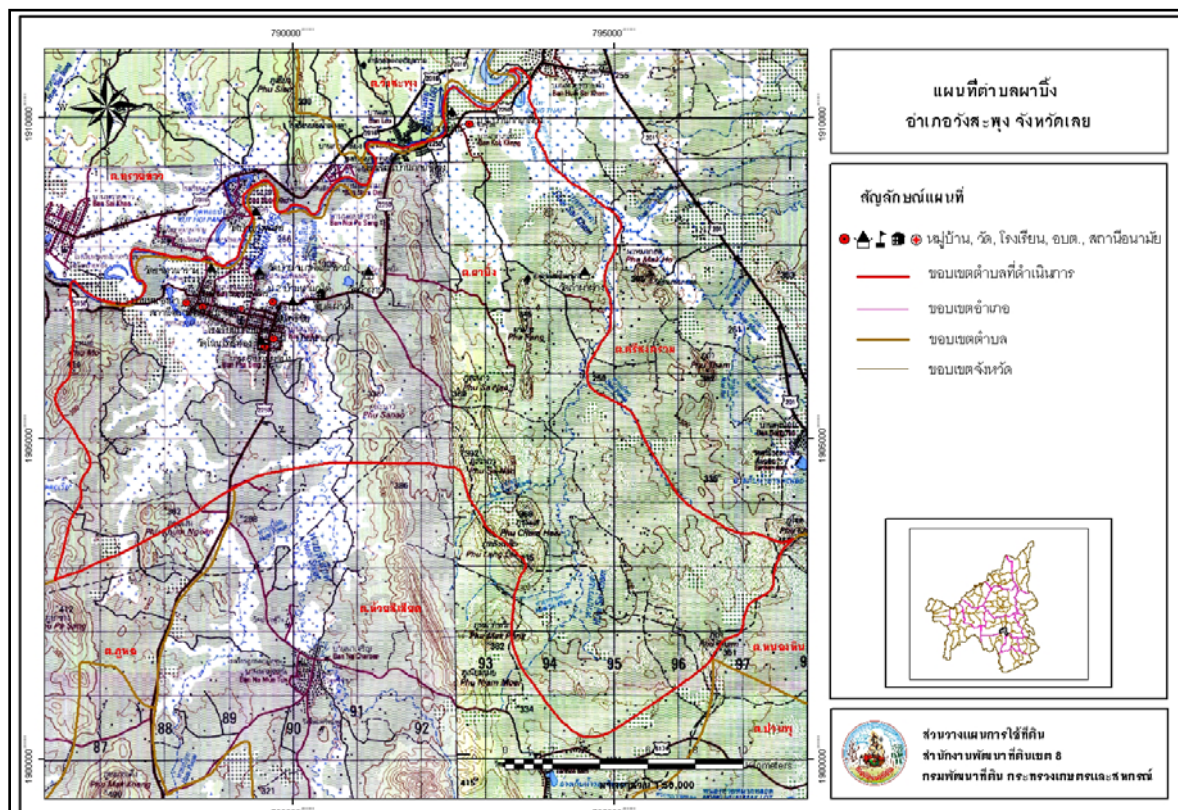
ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลศรีสงครามและตำบลโคกขมิ้น อำเภอวังสะพุง และตำบลหนองหิน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลทรายขาว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลผาบิ้ง เป็นเนินเขาสลับกับที่ราบลุ่ม ทางด้านทิศตะวันตกของตำบลมีเนินเขาภูหม้อ ภูป่าซาง ทางด้านทิศใต้มีภูซุ่มเงิน ภูหลังเหล็ก ภูหมากพริก ภูถ้ำ ทางด้านตะวันออกมีภูโจด ภูหมากฮ่อ บริเวณตอนกลางในแนวเหนือใต้มีภูสะนาว พื้นที่ระหว่างเนินเขาเป็นที่ดอนและที่ราบลุ่ม มีลำห้วยสีเสียดไหลผ่านพื้นที่ตำบลทางด้านตะวันตก โดยไหลจากทางทิศใต้ไปยังทิศเหนือ ลงไปบรรจบกับแม่น้ำเลย

บริเวณบ้านนาแก ห้วยทรายคำไหลผ่านพื้นที่ตำบลทางด้านตะวันออก โดยไหลจากทางทิศใต้ไปยังทิศเหนือ ลงสู่แม่น้ำเลยบริเวณบ้านห้วยทรายคำ แม่น้ำเลยไหลผ่านแนวขอบเขตของพื้นที่ตำบลทางด้านเหนือ โดยไหลจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก (ภาพที่ ๑)

ภาพที่ ๑ แผนที่ขอบเขตและสภาพภูมิประเทศ ตำบลนาแก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย

สภาพภูมิอากาศ

ตำบลนาแก มีสภาพภูมิอากาศแบบฝนตกชุกสลับแห้งแล้งในเขตร้อน หรือเขตฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู (Tropical Savannah Climate - AW) โดยมีอุณหภูมิสูงตลอดปีและมีฤดูแล้งที่เด่นชัด ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ โดยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุดีเปรสชันในทะเลจีนใต้ทำให้เกิดฝนตกในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม ส่วนลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะพัดเอาความหนาวเย็นจากประเทศจีนและที่ราบสูงไซบีเรียมาปกคลุม ทำให้มีช่วงฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ และอากาศจะเริ่มร้อนขึ้นเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

จากข้อมูลอากาศของสถานีตรวจอากาศ อำเภอเมือง จังหวัดเลยปี ๒๕๓๙-๒๕๕๐ ที่นำมาใช้เป็นข้อมูลอากาศของพื้นที่ตำบลนาแก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ ๑)

๑. อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ๒๖ องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน ๓๕ องศาเซลเซียส และต่ำสุดในเดือนมกราคม ๑๕ องศาเซลเซียส

๒. ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี ๑,๒๕๗ มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือนกันยายน ๒๖๔ มิลลิเมตร ต่ำสุดในเดือนมกราคม ๒ มิลลิเมตร

๓. ความชื้นสัมพัทธ์ตลอดปีร้อยละ ๗๔ ความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดในเดือนกันยายนร้อยละ ๘๔ และต่ำสุดในเดือนมีนาคมร้อยละ ๖๒ เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ ๑ ข้อมูลอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ปี ๒๕๓๙-๒๕๕๐

เดือน	อุณหภูมิ ต่ำสุด (องศาเซลเซียส)	อุณหภูมิ สูงสุด (องศาเซลเซียส)	อุณหภูมิ เฉลี่ย (องศาเซลเซียส)	ปริมาณ น้ำฝน (มิลลิเมตร)	จำนวนวัน ที่ฝนตก (วัน)	ความชื้น สัมพัทธ์ (ร้อยละ)	ค่าศักยภาพการ คายระเหยน้ำ (มิลลิเมตร)*
มกราคม	๑๕	๓๑	๒๒	๒	๑	๖๗	๙๘
กุมภาพันธ์	๑๗	๓๓	๒๔	๑๘	๒	๖๓	๑๐๖
มีนาคม	๒๐	๓๕	๒๗	๓๘	๖	๖๒	๑๓๖
เมษายน	๒๓	๓๕	๒๘	๙๗	๑๒	๖๙	๑๓๘
พฤษภาคม	๒๔	๓๔	๒๘	๑๘๔	๑๗	๗๗	๑๑๗
มิถุนายน	๒๔	๓๓	๒๘	๑๙๒	๑๖	๗๘	๑๑๓
กรกฎาคม	๒๔	๓๓	๒๘	๑๒๙	๑๖	๗๘	๑๐๘
สิงหาคม	๒๔	๓๒	๒๗	๑๘๗	๑๙	๘๐	๙๙
กันยายน	๒๓	๓๑	๒๖	๒๖๔	๒๐	๘๔	๘๕
ตุลาคม	๒๒	๓๑	๒๖	๑๑๗	๑๐	๗๙	๙๕
พฤศจิกายน	๑๙	๓๑	๒๔	๒๕	๓	๗๕	๘๙
ธันวาคม	๑๖	๒๙	๒๒	๕	๐	๗๐	๘๖
รวม	-	-	-	๑,๒๕๗	๑๒๓	-	๑,๒๖๙
เฉลี่ย	๒๑	๓๒	๒๖	๑๐๕	๑๐	๗๔	๑๐๕

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (๒๕๕๐)

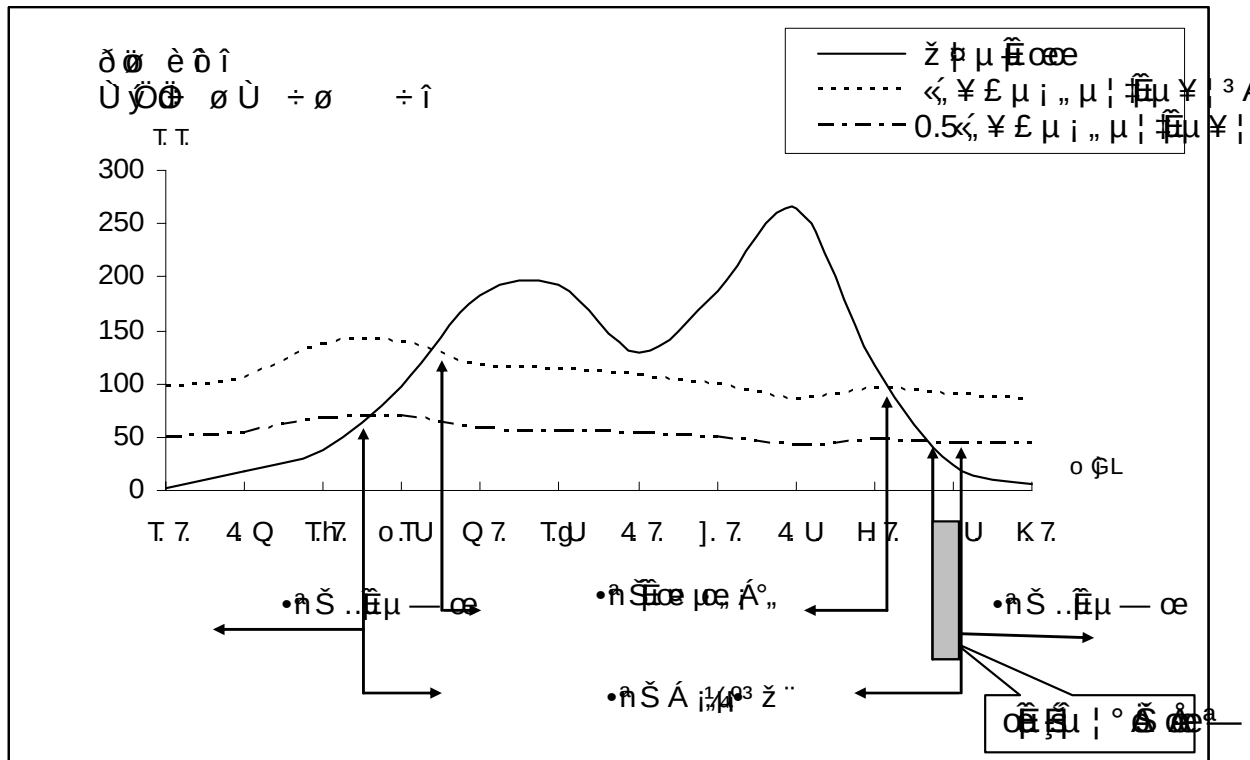
หมายเหตุ : * ได้จากการคำนวณ

การวิเคราะห์สมดุลน้ำเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืชอาศัยน้ำฝน โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายเดือน และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำของพืชรายเดือน (Evapotranspiration - ETo) ซึ่งคำนวณจากโปรแกรม Cropwat for Windows Version ๔.๓ โดยถือว่าช่วงที่ปริมาณน้ำฝนมากกว่าครึ่งหนึ่งของค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ (๐.๕ETo) เป็นช่วงเวลาที่ดินมีความชื้นเพียงพอกับความต้องการน้ำของพืชสามารถสรุปได้ดังนี้ (ภาพที่ ๒)

๑. ช่วงระยะเวลาที่ความชื้นในดินเพียงพอและสามารถเพาะปลูกพืชอาศัยน้ำฝนได้อยู่ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากเป็นช่วงที่ปริมาณน้ำฝนมากกว่าครึ่งหนึ่งของค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำของพืช

๒. ช่วงเวลาที่ปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชื้นน้อย ไม่เพียงพอกับการใช้น้ำของพืชอยู่ในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนมีนาคม ในช่วงเวลาดังกล่าวบริเวณริมแม่น้ำสามารถปลูกพืชฤดูแล้งโดยใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติได้ รวมถึงพื้นที่ที่มีการส่งน้ำจากระบบชลประทานหรือโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

๓. ช่วงเวลาที่ปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ เป็นช่วงที่มีน้ำมากเกินความต้องการใช้น้ำของพืชจะอยู่ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม พื้นที่บนที่ดอนอาจมีน้ำฝนขังอยู่บนผิวดินและเกิดการไหลบ่ากัดเซาะหน้าดินได้ และในบริเวณที่ลุ่มอาจมีน้ำท่วมขังซึ่งส่งผลเสียหายกับพืชที่ปลูกได้

ภาพที่ ๒ กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเลย ปี ๒๕๓๙-๒๕๔๐

๒. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ประชากร จากข้อมูลกรมการปกครองปี ๒๕๕๑ ตำบลผาบึงประกอบด้วยหมู่บ้าน ๖ หมู่บ้าน ๑,๒๑๗ หลังคาเรือน ประชากร ๔,๕๖๓ คน เฉลี่ย ๓.๗ คนต่อหลังคาเรือน เป็นชายร้อยละ ๔๙ และหญิงร้อยละ ๕๑ ความหนาแน่นของประชากร ๘๘ คนต่อตารางกิโลเมตร โดยจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๔ ร้อยละ ๐.๓ ในขณะที่จำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๒

การตั้งถิ่นฐาน ชุมชนดั้งเดิมของตำบลผาบึงเป็นประชากรที่อพยพมาจาก บ้านนาหลัก ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และบางส่วนอพยพมาจากจังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานีและมหาสารคาม บ้านเรือนประชากรตั้งอยู่หนาแน่นตามแนวถนนสายหลัก ตำบลผาบึงเป็นตำบลที่แยกออกมาจากตำบลทรายขาวและตำบลวังสะพุงโดยมีประชากรจำนวนหนึ่งได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กับถ้ำผาบึง เป็นวัดถ้ำที่มีพระเกจิอาจารย์ดังของภาคอีสานจำพรรษาอยู่และเป็นที่เลื่องลือไปทั่วจนมีผู้คนจากหลายหมู่บ้านและหลายตำบลอพยพไปอยู่ด้วยทำให้เกิดการขยายเขตเป็นหมู่บ้านใหญ่ขึ้น เป็นตำบลผาบึงตามชื่อถ้ำปัจจุบัน

ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ภาษาที่ใช้ในตำบลผาบึงเป็นภาษาท้องถิ่นเมืองเลยและภาษาท้องถิ่นอีสาน ประชากรนับถือศาสนาพุทธ มีวัฒนธรรม ประเพณีเหมือนชาวอีสานทั่วไป เช่น งานบุญมหาชาติ บุญข้าวประดับดิน บุญบั้งไฟ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อพัฒนาการเกษตร ประชาชนในตำบลผาบึงมีการรวมกลุ่มของเกษตรกร โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลผาบึง เป็นต้น สหกรณ์จังหวัดเลยรายงานข้อมูลกลุ่มอาชีพที่สังกัดสหกรณ์จังหวัดเลยในปี ๒๕๕๐ ของตำบลผาบึงว่ามีกลุ่มอาชีพ ๑ กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีบ้านไทยเลย หมู่ที่ ๑ ทำกิจกรรมปลูกหมอนเลี่ยมไหม และมีกลุ่มเกษตรกรที่สังกัดสหกรณ์จังหวัดเลย ๑ กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรทำไร่ผาบึง หมู่ที่ ๒ มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพของสำนักงานเกษตรจังหวัดเลยหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มค้าขายลอตเตอรี่บ้านกก

เกลี้ยง หมู่ที่ ๔ กลุ่มศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน หมู่ที่ ๒ กลุ่มสายใยรัก หมู่ที่ ๒ และกลุ่มไร่นาสวนผสม หมู่ที่ ๕ เป็นต้น

ในบรรดากลุ่มต่างๆ ข้างต้น บางกลุ่มได้จดทะเบียนหรือจัดตั้งขึ้นมาใหม่เป็นวิสาหกิจชุมชนจำนวน ๖ กลุ่ม เพื่อนำภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการผลิตสินค้า บริการหรือกิจการอื่นๆ และเพื่อเชื่อมโยงสินค้าในเครือข่าย เป็นการยกระดับมาตรฐานสินค้าให้สูงขึ้น อีกทั้งสามารถจดสิทธิบัตรและขอการรับรองจากส่วนราชการ เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และหน่วยงานมาตรฐานสินค้าอื่นๆ ได้ สามารถจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ ประเภทการผลิตสัตว์ ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์พัฒนาแผนใหม่ บ้านนาแก ตำบลผาบึง หมู่ที่ ๑ และกลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านนาแก-หนองผำ หมู่ที่ ๒ ประเภทการผลิตและขยายพันธุ์พืช คือ กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านแก่งสาคร หมู่ที่ ๖ และประเภทอื่นๆ เช่น กลุ่มผู้ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาล ตำบลผาบึง หมู่ที่ ๑ ในจำนวนกลุ่มและวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวแม้ส่วนใหญ่จะมีการดำเนินงานตามกิจกรรมแต่ยังไม่มีกลุ่มใดที่สามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และมีบางกลุ่มจัดตั้งขึ้นและจดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอแต่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรม เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผาบึง หมู่ที่ ๕ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรห้วยทรายคำ หมู่ที่ ๗ เป็นต้น

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลผาบึงประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร ได้แก่ การทำสวน การผลิตในอดีตที่ผ่านมาเป็นการผลิตเพื่อใช้ในการบริโภคภายในครัวเรือน ใช้แรงงานภายในครัวเรือน และช่วยเหลือกันโดยวิธีลงแขก ปัจจุบันการผลิตเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายทำให้ต้องใช้พื้นที่การเกษตรเพิ่มขึ้นในการที่จะเพิ่มปริมาณผลผลิตให้ได้ตามต้องการ มีการใช้เครื่องทุ่นแรงต่างๆ เข้ามาใช้ในการกิจกรรมการผลิต อาชีพเสริมคือการค้าขายโดยเฉพาะการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลและมีการอพยพประชากรวัยแรงงานไปทำงานในเมืองในช่วงฤดูแล้งหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต

การถือครองที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลผาบึงมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นโฉนด รองลงมาเป็น นส. ๓ ก น.ส.๓ และ สปก. ๔-๐๑ แต่ยังมีบางส่วนยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีที่สาธารณะประโยชน์อีกประมาณ ๕๐๐ ไร่

การผลิตพืช เกษตรกรปลูกข้าวนาปีพันธุ์ กข๖ กข๘ อุบล ๒ ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ และพันธุ์พื้นเมือง ผลผลิตบางส่วนใช้บริโภคในครัวเรือนและที่เหลือจำหน่ายให้เกษตรกรในชุมชนบ้างเล็กน้อย ส่วนพืชชนิดอื่นๆ ที่เกษตรกรปลูก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พริก ส่วนมันสำปะหลังและอ้อยโรงงานมีพื้นที่ปลูกไม่มากนัก ในฤดูแล้งเกษตรกรนิยมปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่นาหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ไม้ผลที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่เป็นมะขามหวานและลำไย และมีเกษตรกรบางส่วนปลูกพืชยืนต้น คือ ยางพารา

การเลี้ยงสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเลยรายงานจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ของตำบลผาบึงจำแนกตามชนิดสัตว์ คือ มีเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อทั้งพันธุ์ลูกผสมและพันธุ์พื้นเมืองจำนวน ๔๘ ราย เฉลี่ยรายละ ๕ ตัว เลี้ยงกระบือ ๑๑ ราย เฉลี่ยรายละ ๗ ตัว เลี้ยงสุกร ๓ ราย เฉลี่ยรายละ ๗ ตัว เลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์พื้นเมือง ๑๖๘ ราย เฉลี่ยรายละ ๘๖ ตัว เลี้ยงเป็ดพันธุ์เป็ดเทศและเป็ดไข่ ๑๒ ราย เฉลี่ยรายละ ๗ ตัว สัตว์อื่นๆ ได้แก่ ไก่วงมีผู้เลี้ยง ๑ ราย จำนวน ๔ ตัว จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรในตำบลผาบึงเลี้ยงสัตว์เพื่อไว้บริโภคในครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก เพราะมีจำนวนสัตว์ที่เลี้ยงเฉลี่ยต่อรายไม่มากนักยกเว้นไก่เนื้อพบว่ามีการเลี้ยงไก่เนื้อมาตรฐานในตำบลนี้จำนวน ๒ ฟาร์ม ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๒ (ทองคืดฟาร์ม) และหมู่ที่ ๕ (สุเนตรฟาร์ม)

การเลี้ยงสัตว์น้ำ จากรายงานของสำนักงานประมงจังหวัดเลยในปี ๒๕๕๑ พบว่ามีเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ๒๐๗ ครัวเรือน จำนวนบ่อเลี้ยง ๓๒๗ บ่อ พื้นที่ ๒๖๔ ไร่ ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำ ๒๓,๙๑๐ กิโลกรัม

ต้นทุนการผลิตและราคาผลผลิตทางการเกษตร จากการสำรวจโดยการสอบถามเกษตรกรในพื้นที่ตำบลผาบึงในปี ๒๕๕๑ พบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตพืชและขายผลผลิตได้ในราคาดังนี้

๑. การปลูกข้าวเหนียวมีต้นทุนการผลิต ๑,๕๖๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๕.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๔๘๐ กิโลกรัมต่อไร่

๒. การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีต้นทุนการผลิต ๒,๐๔๕ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๕.๖๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๖๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓. การปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งมีต้นทุนการผลิต ๑,๑๕๒ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๙.๖๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๓๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

๔. การปลูกพริกมีต้นทุนการผลิต ๑,๔๓๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๕๐.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๕. การปลูกมันสำปะหลังมีต้นทุนการผลิต ๑,๙๕๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๐.๘๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๒,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖. การปลูกอ้อยโรงงานมีต้นทุนการผลิต ๖,๗๐๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๐.๗๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๑๒,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๗. การปลูกมะขามหวานมีต้นทุนการผลิต ๑,๔๕๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๘. การปลูกลำไยมีต้นทุนการผลิต ๒,๒๕๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๘.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๙. การปลูกยางพารามีต้นทุนการผลิต ๕,๘๐๐ บาทต่อไร่ ราคาผลผลิต ๖๘.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๒๖๐ กิโลกรัมต่อไร่

เกษตรกรในตำบลผาบึงมีการผลิตข้าวเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนประมาณร้อยละ ๗๐ ของผลผลิตข้าวทั้งหมด ผลผลิตส่วนที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนจะจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในท้องถิ่น พืชไร่ต่างๆ เช่น มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรผลิตเพื่อจำหน่าย โดยมีพ่อค้าในท้องถิ่นเป็นผู้รวบรวมส่งไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อต่างจังหวัดเพื่อแปรรูปต่อไป ส่วนไม้ผลเกษตรกรผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่ายเองในท้องถิ่นประมาณร้อยละ ๓๐ ของผลผลิตไม้ผลทั้งหมด ที่เหลือจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในท้องถิ่นรวบรวมไปขายตลาดต่างจังหวัด สำหรับยางพาราเกษตรกรจำหน่ายยางแผ่นคุณภาพดีให้แก่พ่อค้าคนกลางในจังหวัดและต่างจังหวัด

การอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลยรายงานในปี ๒๕๔๙ มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภท ๒ และประเภท ๓ ตั้งอยู่ในตำบลผาบึง ๒ โรง เงินทุน ๕ ล้านบาท การจ้างงาน ๑๕ คน จำแนกอุตสาหกรรมตามลักษณะการผลิตได้ ๑ ประเภทคือ อุตสาหกรรมก่อสร้าง สำนักงานสถิติแห่งชาติปี ๒๕๔๙ รายงานจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมในพื้นที่ตำบลพบว่ามีโรงสีข้าวขนาดเล็กที่สีข้าวได้ไม่เกินวันละ ๕,๐๐๐ กิโลกรัมข้าวเปลือก ๑๒ โรง ขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาบึงรายงานว่ามีโรงงานอุตสาหกรรม ๑ แห่ง และโรงสีข้าวขนาดเล็ก ๕ แห่ง

รายได้ จากการสำรวจรายได้ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ. ๑) พบว่าประชากรในตำบลผาบึงร้อยละ ๙๘ มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า ๒๓,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี และร้อยละ ๒ มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า ๒๓,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี

แหล่งสินเชื่อ เกษตรกรส่วนมากจะมีแหล่งสินเชื่อเพื่อให้กู้ยืมเงินมาลงทุนในการทำไร่นา คือ ธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนพ่อค้าและบริษัทเอกชนต่างๆ ที่เข้ามาให้สินเชื่อในรูปแบบต่างๆ ให้เงินกู้โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๖-๑๒ บาทต่อปี และจะให้เครดิตไปใช้ก่อน เช่น ให้ปุ๋ยเคมี เมล็ดพันธุ์ ยาปราบศัตรูพืชและยาปราบวัชพืช โดยให้เกษตรกรผู้กู้ชำระหนี้คืนตอนสิ้นปีหรือเมื่อจำหน่ายผลผลิตแล้ว

การคมนาคม ในพื้นที่ตำบลผาบึงมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๕๐ สายวังสะพุง-ภูหลวง จากตำบลศรีสงคราม อำเภอวังสะพุงไปยังตำบลห้วยสีเสียด อำเภอภูหลวงผ่านหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลผาบึง เป็นถนนลาดยางตลอดสาย ทำให้สะดวกในการเดินทางติดต่อจากตำบลผาบึงไปยังอำเภอวังสะพุงและอำเภอภูหลวง มีถนนสาย ๒๐๕๙ และ ๓๑๕๑ เชื่อมต่อกับตำบลทรายขาว ถนนภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังเป็นลูกรัง และบางส่วนเป็นคอนกรีต

สาธารณูปโภค ในพื้นที่ตำบลผาบึงมีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านแต่ไม่ครบทุกครัวเรือน โดยมีครัวเรือนร้อยละ ๘๙ ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบลที่มีไฟฟ้าใช้ อีกร้อยละ ๑๒ ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ มีประปาใช้ทุกหมู่บ้าน และมีโทรศัพท์สาธารณะ ๘ แห่ง

สถานบริการสาธารณะและสถานที่ราชการ ในตำบลผาบึงมีสถานบริการสาธารณะและสถานที่ราชการต่างๆ เช่นเดียวกับตำบลทั่วไป ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ๒ แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส) ๑ แห่ง วัดและสำนักสงฆ์ ๘ แห่ง สถานีอนามัย ๑ แห่ง และที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ แห่ง

สถานที่ท่องเที่ยว ในพื้นที่ตำบลผาบึงมีถ้ำผาบึง ถ้ำผาผางและเจดีย์หลวงปู่หลุย จันทสาโร ที่สามารถปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ สำหรับพระพุทธรูปถ้ำผาบึงนั้นตั้งอยู่บริเวณวัดถ้ำผาบึง บ้านนาแก เป็นวัดป่าสายกัมมัฏฐานสายหลวงปู่มน ฐิตัตโต และเป็นที่พักพิงของหลวงปู่หลุย จันทสาโร กรมศิลปากรจดทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งแรกของจังหวัดเลยพร้อมกับพระธาตุศรีสองรักในปี ๒๕๔๘ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินเข้าไปในถ้ำจะมองเห็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่อยู่บนเพดานถ้ำ ลวดลายและนิ้วพระบาทไม่ปรากฏเด่นชัด ขนาดกว้าง ๒ ฟุต ยาว ๓ ฟุต

๓. ทรัพยากรดิน

ดังที่กล่าวในบทนำไว้ว่า ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งในการทำเกษตร ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงลักษณะและสมบัติของดินที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลจะช่วยให้องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์และผลตอบแทนสูงสุดต่ออย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันเมื่อทราบว่าดินที่มีอยู่มีปัญหาและข้อจำกัดอะไร ก็สามารถจะใช้วิธีการปรับปรุงแก้ไขได้ตรงตามปัญหาและข้อจำกัดนั้นๆ ซึ่งถ้าเป็นปัญหาและข้อจำกัดที่เกษตรกร หน่วยงาน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแก้ไขได้เองโดยใช้เงินงบประมาณและองค์ความรู้ที่มีอยู่ ก็สามารถทำการปรับปรุงแก้ไขได้ทันที เช่น ถ้าพบว่าดินในพื้นที่มีความเป็นกรดในระดับที่ส่งผลให้พืชแคะแกรน ผิดปกติ เจริญเติบโตช้า ให้ผลผลิตน้อย ก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยการใส่วัสดุปรับปรุงความเป็นกรดของดินที่หาได้ในท้องถิ่น ราคาไม่แพง เช่น ปูนขาว ปูนมาร์ล หรือปูนโดโลไมท์ แต่ถ้าเป็นปัญหาข้อจำกัดที่ต้องใช้งบประมาณ องค์ความรู้ และเทคโนโลยีขั้นสูงในการแก้ไขปัญหา ก็สามารถจัดทำแผนและเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ การที่จะบอกได้ว่าพื้นดินแต่ละแห่งมีลักษณะ สมบัติ ความอุดมสมบูรณ์ สมรรถนะ ศักยภาพ ปัญหาและข้อจำกัดในการเกษตรอย่างไรนั้น ได้มาจากการศึกษา สำรวจ ตรวจสอบ และจำแนกดินในพื้นที่ตามวิธีการ ขั้นตอน และมาตรฐานของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยการใช้สว่านเจาะดินลึกลงไปประมาณ ๒ เมตร หรือลึกลงไปจนถึงชั้นหินพื้นหรือชั้นดานแข็งที่ไม่สามารถใช้สว่านเจาะลงไปได้ แล้วศึกษาลักษณะและสมบัติต่างๆ ทางกายภาพและเคมี เช่น ความลึกของดิน

ลักษณะการจัดเรียงของชั้นดิน สีของดิน เนื้อดิน โครงสร้างของดิน แร่ในดิน ปฏิกริยาดิน ฯลฯ และสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดดินในบริเวณนั้น เช่น ลักษณะของหินและชั้นส่วนที่เป็นวัตถุหรือแหล่งต้นกำเนิดของดิน ลักษณะความสูงต่ำของพื้นที่ พืชพรรณธรรมชาติและการใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพภูมิอากาศ และระยะเวลาที่เกิดดิน ซึ่งการจำแนกชนิดของดินจะจำแนกจากพื้นที่ใหญ่ไปหาเล็ก จากหยาบไปหาละเอียด กล่าวคือ จากกลุ่มชุดดินไปเป็นชุดดิน และจากชุดดินไปเป็นประเภทของชุดดิน

จากการสำรวจตรวจสอบและจำแนกดินในระดับค่อนข้างละเอียด ที่ระดับมาตราส่วน ๑:๒๕,๐๐๐ ในพื้นที่ตำบลบึง อำเภอสว่าง พะเยา จังหวัดเลย พบว่ามีกลุ่มชุดดิน ชุดดิน ประเภทดิน ลักษณะและสมบัติของดิน ดังนี้ (ภาพที่ ๓ และ ตารางที่ ๒) สามารถแบ่งออกตามพื้นที่ภูมิประเทศได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ดินในที่ราบต่ำ และดินในที่ดอน

๑. ดินในที่ราบต่ำ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนา ประกอบด้วย ๔ กลุ่มชุดดิน คือ

๑.๑ กลุ่มชุดดินที่ ๕ เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินเหนียว ดินสีเทา เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนลำนํ้า มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มหรือราบเรียบ มักมีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน การระบายน้ำเลว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำไหลบ่าท่วมขังสูงในฤดูฝน การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ทำนา และหลังฤดูทำนาในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำเกษตรกรใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก ถั่วเหลือง ข้าวโพดและยาสูบ หน่วยที่ดินนี้มีเนื้อที่ ๑,๐๘๖ ไร่ หรือร้อยละ ๓.๔๙ ของพื้นที่ตำบล ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินกลุ่มชุดดินนี้มีน้อยมาก ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินทางดงประเภทที่มีเนื้อดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สภาพพื้นที่ราบเรียบ ความลาดชันร้อยละ ๐-๒ (Hd-sic1A))

๑.๒ กลุ่มชุดดินที่ ๗hiB เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินเหนียว ดินสีเทาปานกลางหรือสีเทา เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือเกิดจากการสลายตัวของหินพุพังอยู่กับที่ พบในบริเวณที่ดอนที่มีการการกาค้นนา สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน การระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง พบในพื้นที่ดอน ทำให้เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันใช้ทำนา มีเนื้อที่ ๕๗๕ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๗๘ ของพื้นที่ตำบล ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินกลุ่มชุดดินนี้ คือ เป็นดินบนที่ดอน ขังน้ำสำหรับปลูกข้าวไม่ค่อยอยู่หรืออยู่ได้ไม่นาน ชุดดินที่พบประกอบด้วย

๑) ชุดดินทับทิมประเภทที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชันร้อยละ ๒-๕ แต่มีการปรับระดับพื้นที่และทำคันนาขึ้นน้ำเพื่อเก็บกักน้ำสำหรับทำนา (Tw-clB/b)

๒) ชุดดินวังไฮประเภทที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชันร้อยละ ๒-๕ แต่มีการปรับระดับพื้นที่และทำคันนาขึ้นน้ำเพื่อเก็บกักน้ำสำหรับทำนา (Wi-gm-clB/b)

๑.๓ กลุ่มชุดดินที่ ๑๕ เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินทรายแป้ง ดินสีเทา เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณที่ราบลุ่มตะกอนลำนํ้า สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มักมีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน การระบายน้ำค่อนข้างเลวหรือเลว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำไหลบ่าท่วมขังสูงในฤดูฝน พบในพื้นที่ค่อนข้างดอน ทำให้เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันใช้ทำนา หน่วยที่ดินนี้มีเนื้อที่ ๓,๘๖๒ ไร่ หรือร้อยละ ๑๑.๙๓ ของพื้นที่ตำบล ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินกลุ่มชุดดินนี้ คือ ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินแม่สายประเภทที่มีเนื้อดินร่วนปนทรายแป้ง สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเกือบราบเรียบ ความลาดชันร้อยละ ๐-๒ (Ms-silA)

๑.๔ กลุ่มชุดดินที่ ๒๒ เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินร่วนหยาบ ดินสีมาก สีเทา เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ หรือพื้นที่ลุ่มระหว่างเนินเขา การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มักมีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำไหลบ่าท่วมขังสูงในฤดูฝน บางแห่งพบในพื้นที่ค่อนข้างดอน ทำให้เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน ใช้ทำนา บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่า ปัญหาในการเพาะปลูก คือ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ มักพบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูก หน่วยที่ดินนี้มีเนื้อที่ ๙๘๔ ไร่ หรือร้อยละ ๓.๐๔ ของพื้นที่ตำบล ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ของกลุ่มชุดดินนี้ คือ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ และได้ชั้นไทรพรวนมักแน่นทึบ รากพืชขนไชได้ยาก ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินสีทนมประเภที่มีเนื้อดินร่วนปนทราย สภาพพื้นที่ราบเรียบ ความลาดชันร้อยละ ๐-๒ (St-sLA)

๒. ดินในที่ดอน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย ๕ กลุ่มชุดดิน คือ

๒.๑ กลุ่มชุดดินที่ ๒๙ เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินเหนียว ดินสีมาก เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือเคลื่อนย้ายมาทับถมจากวัสดุหลายชนิดที่มีเนื้อละเอียด หรือจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ โดยทั่วไปพบในสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงเนินเขา การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ บางพื้นที่อาจพบลูกรังมากในช่วงความลึก ๑๐๐-๑๕๐ เซนติเมตรจากผิวดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน คือ ปลูกพืชไร่และไม้ผลต่างๆ บางบริเวณยังคงสภาพเป็นป่าตามธรรมชาติ มีเนื้อที่ ๔๔๔ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๓๗ ของพื้นที่ตำบล ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์กลุ่มชุดดินนี้ คือ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำและเป็นกรด สภาพพื้นที่มีความลาดชัน ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินบ้านจ้องประเภที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชันร้อยละ ๕-๑๒ (Bg-clC)

๒.๒ กลุ่มชุดดินที่ ๓๑ เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินเหนียว ดินสีมาก เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อละเอียด หรือจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ โดยทั่วไปพบในบริเวณพื้นที่ดอนที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเป็นเนินเขา การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน คือ ปลูกพืชไร่และไม้ผลต่างๆ บางพื้นที่ยังคงสภาพป่าธรรมชาติ ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์กลุ่มชุดดินนี้ คือ สภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย กลุ่มชุดดินที่ ๓๑ ในพื้นที่ตำบลผาบังสามารถแบ่งเป็น ๒ ประเภทของกลุ่มชุดดิน คือ

๒.๒.๑ กลุ่มชุดดินที่ ๓๑B เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๓๑ ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันร้อยละ ๒-๕ มีเนื้อที่ ๔,๔๒๓ ไร่ หรือร้อยละ ๑๐.๕๘ ของพื้นที่ตำบล ชุดดินที่พบประกอบด้วย

๑) ชุดดินทับทิมประเภที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันร้อยละ ๒-๕ (Tw-clB)

๒) ชุดดินวังไฮประเภที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันร้อยละ ๒-๕ (Wi-clB)

๒.๒.๒ กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C และ กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C/๕๕C เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๓๑ และหน่วยสัมพันธ์ของกลุ่มชุดดินที่ ๓๑ กับกลุ่มชุดดินที่ ๕๕ ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชันร้อยละ ๕-๑๒ มีเนื้อที่ ๗,๐๑๓ ไร่ หรือร้อยละ ๒๑.๖๗ ของพื้นที่ตำบล ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินวังไฮประเภที่มี

เนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชันร้อยละ ๕-๑๒ (Wi-clC)

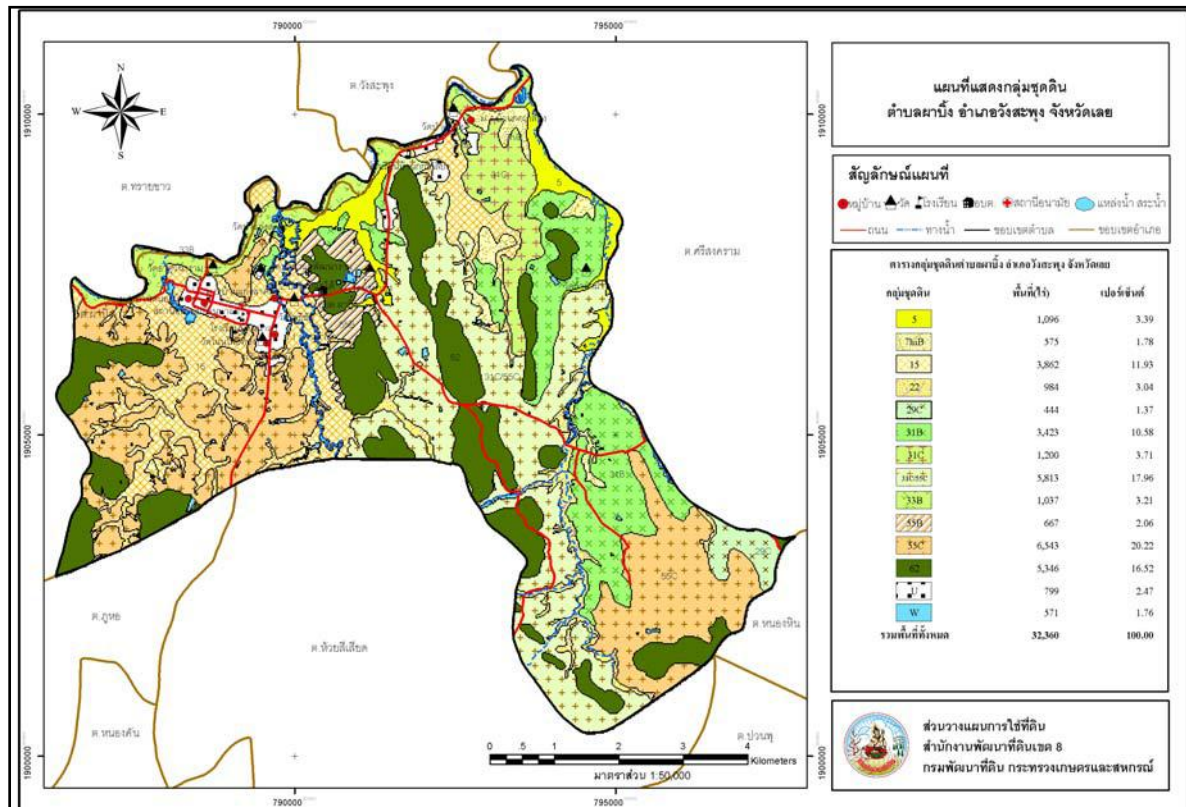
๒.๓ กลุ่มชุดดินที่ ๓๓B เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินทรายแป้ง ดินลึกมาก เกิดจากตะกอนแม่น้ำหรือตะกอนน้ำพารูปพัด โดยทั่วไปพบบนสันดินริมน้ำเก่า เนินตะกอนรูปพัดหรือที่ราบตะกอนน้ำพาสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น ข้าวโพด อ้อย ฝ้าย ยาสูบ ถั่วต่างๆ บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลหรือเป็นที่ตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หน่วยที่ดินนี้มีเนื้อที่ ๑,๐๓๗ ไร่ หรือร้อยละ ๓.๒๑ ของพื้นที่ตำบล ปัญหาและข้อจำกัดการใช้ประโยชน์กลุ่มชุดดินนี้ คือ ดินที่ใช้ปลูกพืชไร่มานาน ดินได้ชั้นไถพรวนมักแน่นทึบ รากพืชขนไชไต่ยาก ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินกำแพงเพชรประเภทที่มีเนื้อดินร่วนปนทรายแป้ง สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันร้อยละ ๒-๕ (Kp-silB)

๒.๔ กลุ่มชุดดินที่ ๕๕ เป็นกลุ่มชุดดินพวกที่เป็นดินเหนียว ดินลึกปานกลางถึงชั้นหินพื้น เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาทับถมในระยะทางไม่ไกลนักของวัสดุดินเนื้อละเอียด โดยทั่วไปพบในสภาพพื้นที่ที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเป็นเนินเขา การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันใช้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ปัญหาในการเพาะปลูก คือ ในบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันจะเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดิน ทำให้หน้าดินตื้น ข้อจำกัดการใช้ประโยชน์กลุ่มชุดดินนี้ คือ เป็นดินลึกปานกลาง รากของพืชที่มีระบบรากลึกอาจถูกจำกัดการเจริญเติบโต สภาพพื้นที่มีความลาดชัน ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย สามารถแบ่งกลุ่มชุดดินนี้ออกตามความลาดชันได้เป็น ๒ ประเภทของกลุ่มชุดดิน คือ

๒.๔.๑ กลุ่มชุดดินที่ ๕๕B เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๕๕ ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันร้อยละ ๒-๕ ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินวังสะพุงประเภทที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชันร้อยละ ๒-๕ (Ws-clB) มีเนื้อที่ ๖๖๗ ไร่ หรือร้อยละ ๒.๐๖ ของพื้นที่ตำบล

๒.๔.๒ กลุ่มชุดดินที่ ๕๕C เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๕๕ ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชันร้อยละ ๕-๑๒ ชุดดินที่พบ คือ ชุดดินวังสะพุงประเภทที่มีเนื้อดินร่วนปนดินเหนียว สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ความลาดชันร้อยละ ๕-๑๒ เพอร์เซ็นต์ (Ws-clC) มีเนื้อที่ ๖,๕๔๓ ไร่ หรือร้อยละ ๒๐.๒๒ ของพื้นที่ตำบล

๒.๕ กลุ่มชุดดินที่ ๖๒ เป็นกลุ่มชุดดินที่ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ ๓๕ พื้นที่บริเวณนี้ยังไม่มีมีการสำรวจและจำแนกดิน เนื่องจากเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร มีเนื้อที่ ๕,๓๔๖ ไร่ หรือร้อยละ ๑๖.๕๒ ของพื้นที่ตำบล ควรรักษาพื้นที่บริเวณนี้ไว้ให้เป็นป่าธรรมชาติ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่เพาะพันธุ์ของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ถ้ามีความจำเป็นต้องนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ควรมีการสำรวจดินและเลือกใช้พืชที่มีศักยภาพในการเกษตร เป็นดินลึกและมีความลาดชันไม่สูงมากนัก โดยทำการเกษตรแบบวนเกษตรและมีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอ

ภาพที่ ๓ กลุ่มชุดดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ตารางที่ ๒ ลักษณะและสมบัติของดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย

กลุ่มชุดดิน	ชุดดิน	เนื้อดิน		ความลึก (ซม.)	ความลาดชัน (%)	การระบายน้ำ	pH		CEC (cmol/kg)	BS (%)	ความอุดมสมบูรณ์	เนื้อที่	
		บน	ล่าง				ดินบน	ดินล่าง				ไร่	ร้อยละ
๕	หางดง (Hd-sicLA)	sicl	sic	>๑๕๐	๐-๒	เร็ว	๖.๐-๖.๕	๖.๕-๗.๐	๑๐-๒๐	>๓๕	ปานกลาง	๑,๐๙๖	๓.๔๙
๗hiB	ทับทิม (Tw-clB/b)	cl	c	>๑๕๐	๒-๕	ค่อนข้างเร็ว	๖.๐-๖.๕	๖.๕-๗.๐	๑๐-๒๐	>๓๕	ปานกลาง	๕๗๕	๑.๗๘
	วังไธ (Wi-gm-clB/b)	cl	c	>๑๕๐	๒-๕	ค่อนข้างเร็ว	๖.๐-๖.๕	๖.๕-๗.๐	๑๐-๒๐	>๓๕	ปานกลาง		
๑๕	แม่สาย (Ms-silA)	sil	sicl	>๑๕๐	๐-๒	ค่อนข้างเร็ว	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	<๑๐	>๓๕	ต่ำ	๓,๘๖๒	๑๑.๙๓
๒๒	สีทน (St-slA)	sl	sl	>๑๕๐	๐-๒	ค่อนข้างเร็ว	๕.๐-๕.๕	๕.๕-๖.๕	<๑๐	<๓๕	ต่ำ	๙๘๔	๓.๐๔
๒๙C	บ้านจ้อง (Bg-clC)	cl	c	>๑๕๐	๕-๑๒	ดี	๕.๐-๕.๕	๕.๕-๕.๐	<๑๐	<๓๕	ต่ำ	๔๔๔	๑.๓๗
๓๑B	ทับทิม (Tw-clB)	cl	c	>๑๕๐	๒-๕	ดี	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	<๑๐	<๓๕	ต่ำ	๓,๔๒๓	๑๐.๕๘
	วังไธ (Wi-clB)	cl	c	>๑๕๐	๒-๕	ค่อนข้างดี	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	๑๐-๒๐	>๓๕	ต่ำ		
๓๑C	วังไธ (Wi-clC)	cl	c	>๑๕๐	๕-๑๒	ค่อนข้างดี	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	๑๐-๒๐	>๓๕	ต่ำ	๑,๒๐๐	๓.๗๑
๓๑C/๕๕C	วังไธ/วังสะพุง (Wi-clC/Ws-clC)	cl	c/c/cl	>๑๕๐/๑๐๐	๕-๑๒	ค่อนข้างดี/ดี	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	๑๐-๒๐	>๓๕	ต่ำ/ปานกลาง	๕,๘๑๓	๑๗.๙๖
๓๓B	กำแพงเพชร (Kp-silB)	sil	sicl	>๑๕๐	๒-๕	ค่อนข้างดี	๖.๐-๖.๕	๖.๕-๗.๐	๑๐-๒๐	>๓๕	ปานกลาง	๑,๐๓๗	๓.๒๑
๕๕B	วังสะพุง (Ws-clB)	cl	c/cl	๕๐-๑๐๐	๒-๕	ดี	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	>๒๐	>๓๕	ปานกลาง	๖๖๗	๒.๐๖
๕๕C	วังสะพุง (Ws-clC)	cl	c/cl	๕๐-๑๐๐	๕-๑๒	ดี	๕.๕-๖.๐	๕.๕-๖.๕	>๒๐	>๓๕	ปานกลาง	๖,๕๔๓	๒๐.๒๒
๖๒	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (SC)											๕,๓๔๖	๑๖.๕๒
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง (U)											๗๙๙	๒.๔๗
W	W (แหล่งน้ำ)											๕๗๑	๑.๗๖
รวม												๓๒,๓๖๐	๑๐๐.๐๐

๔. ทรัพยากรน้ำ

ทรัพยากรน้ำที่เป็นแหล่งน้ำสำคัญในพื้นที่ตำบลผาบึงประกอบด้วยแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น โดยแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำเลย ห้วยสีเสียด ห้วยทรายคำ หนองบึงต่างๆ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นสำหรับใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภคและการปลูกพืชผักในตำบล ได้แก่ ประปาหมู่บ้าน บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า สระเก็บน้ำขนาดเล็กในไร่นา

๕. ทรัพยากรป่าไม้

ในอดีต พื้นที่ในตำบลผาบึงมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอยู่บ้าง ในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จำแนกพื้นที่ป่าเหล่านี้นอกจากการเป็นพื้นที่ป่าไม้ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมใช้ประโยชน์ในการ

จัดสรรให้เกษตรกรเข้าใช้ประโยชน์ในรูปของ สปก.๔-๐๑ ยังคงเหลือพื้นที่ป่าไม้อยู่เพียง ๗ ไร่ (เป้าหมายเลข ๒๓) อย่างไรก็ตาม พื้นที่ในตำบลผาบึงมีพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรี ชั้น ๑A ประมาณ ๕๔๘ ไร่ และ ชั้น ๒ ประมาณ ๑,๑๕๓ ไร่ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่สามารถดูแลรักษาและสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธารของชุมชนได้

๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการวิเคราะห์แปลภาพถ่ายทางอากาศร่วมกับการสำรวจตรวจสอบในพื้นที่ตำบลผาบึงในปี ๒๕๕๕ พบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินดังนี้ (ภาพที่ ๔ และ ตารางที่ ๓)

๑. พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ ๒๖,๙๐๙ ไร่ หรือร้อยละ ๘๓.๑๖ ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังนี้

- ๑.๑ นาข้าว มีเนื้อที่ ๗,๓๙๔ ไร่ หรือร้อยละ ๒๓.๘๕ ของพื้นที่ตำบล
- ๑.๒ พืชไร่ มีเนื้อที่รวม ๑๓,๓๙๑ ไร่ หรือร้อยละ ๔๑.๓๙ ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย
 - ๑.๒.๑ ข้าวโพด มีเนื้อที่ ๒,๐๙๘ ไร่ หรือร้อยละ ๖.๔๘ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๒.๒ ข้าวโพดและอ้อย มีเนื้อที่ ๓,๒๗๗ ไร่ หรือร้อยละ ๑๐.๑๓ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๒.๓ อ้อย มีเนื้อที่ ๓,๙๖๔ ไร่ หรือร้อยละ ๑๒.๒๕ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๒.๔ อ้อยและมันสำปะหลัง มีเนื้อที่ ๒,๗๐๑ ไร่ หรือร้อยละ ๘.๓๕ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๒.๕ มันสำปะหลัง มีเนื้อที่ ๑,๓๕๑ ไร่ หรือร้อยละ ๔.๑๘ ของพื้นที่ตำบล
- ๑.๓ ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่รวม ๒,๙๕๖ ไร่ หรือร้อยละ ๙.๑๔ ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย
 - ๑.๓.๑ ยางพารา มีเนื้อที่ ๒,๔๙๐ ไร่ หรือร้อยละ ๗.๗๐ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๓.๒ ปาล์มน้ำมัน มีเนื้อที่ ๑๐ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๐๓ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๓.๓ ยูคาลิปตัส มีเนื้อที่ ๗๘ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๒๔ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๓.๔ สัก มีเนื้อที่ ๓๗๘ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๑๗ ของพื้นที่ตำบล
- ๑.๔ ไม้ผล มีเนื้อที่รวม ๓,๑๖๘ ไร่ หรือร้อยละ ๙.๗๘ ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย
 - ๑.๔.๑ ไม้ผลผสม มีเนื้อที่ ๕๐ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๑๕ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๔.๒ มะม่วง มีเนื้อที่ ๑๑ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๐๓ ของพื้นที่ตำบล
 - ๑.๔.๓ มะขาม มีเนื้อที่ ๓,๑๐๗ ไร่ หรือร้อยละ ๙.๖๐ ของพื้นที่ตำบล

๒. พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่รวม ๓,๙๖๙ ไร่ หรือร้อยละ ๑๒.๒๖ ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย

- ๒.๑ ป่าผลัดใบรอสภาพพื้นที่ มีเนื้อที่ ๓,๗๐๓ ไร่ หรือร้อยละ ๑๑.๔๔ ของพื้นที่ตำบล
- ๒.๒ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ มีเนื้อที่ ๒๖๖ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๘๒ ของพื้นที่ตำบล

๓. พื้นที่เบ็ดเตล็ด เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่นๆ ที่พบในพื้นที่ตำบลผาบึง คือ

๓.๑ ป่าละเมาะ ลักษณะเป็นที่ว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือมีทุ่งหญ้าตามธรรมชาติและมีไม้พุ่มเตี้ยขึ้นอยู่ มีเนื้อที่ ๑๑๒ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๓๕ ของพื้นที่ตำบล

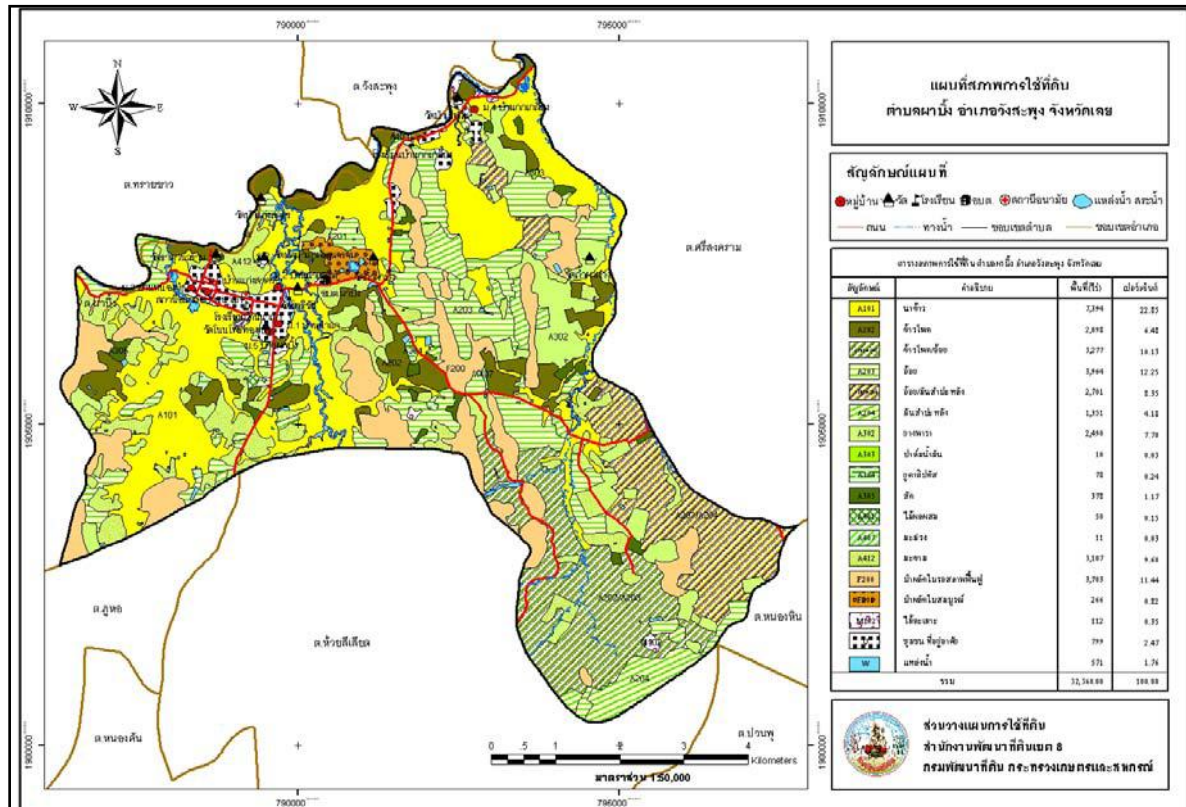
๔. พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง ที่พบในพื้นที่ตำบลผาบึง คือ

๔.๑ บริเวณที่เป็นที่ตั้งชุมชน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ วัด โรงเรียน และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ มีเนื้อที่ ๗๙๙ ไร่ หรือร้อยละ ๒.๔๗ ของพื้นที่ตำบล

๕. พื้นที่น้ำ แหล่งน้ำ ที่พบในพื้นที่ตำบลผาบึง คือ

๕.๑ สระน้ำ หนองน้ำ ลำห้วย ลำคลอง แม่น้ำ มีเนื้อที่ ๕๗๑ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๗๖ ของพื้นที่

ทั้งหมด

ภาพที่ ๔ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผามัง อำเภอสว่างซ่ง จังหวัดเลย ปี ๒๕๕๕

ตารางที่ ๓ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ปี ๒๕๕๕

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	สัญลักษณ์ เลขรหัส	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
๑. พื้นที่เกษตรกรรม	A	๒๖,๙๐๙	๘๓.๑๖
๑.๑ นาข้าว	A๑	๗,๓๙๔	๒๒.๘๕
๑.๑.๑ นาข้าว	A๑๐๑	๗,๓๙๔	๒๒.๘๕
๑.๒ พืชไร่	A๒	๑๓,๓๙๑	๔๑.๓๙
๑.๒.๑ ข้าวโพด	A๒๐๒	๒,๐๙๘	๖.๔๘
๑.๒.๒ ข้าวโพดและอ้อย	A๒๐๒/A๒๐๒	๓,๒๗๗	๑๐.๑๓
๑.๒.๓ อ้อย	A๒๐๓	๓,๙๖๔	๑๒.๒๕
๑.๒.๔ อ้อยและมันสำปะหลัง	A๒๐๓/A๒๐๔	๒,๗๐๑	๘.๓๕
๑.๒.๕ มันสำปะหลัง	A๒๐๔	๑,๓๕๑	๔.๑๘
๑.๓ ไม้ยืนต้น	A๓	๒,๙๕๖	๙.๑๔
๑.๓.๑ ยางพารา	A๓๐๒	๒,๔๙๐	๗.๗๐
๑.๓.๒ ปาล์มน้ำมัน	A๓๐๓	๑๐	๐.๐๓
๑.๓.๓ ยูคาลิปตัส	A๓๐๔	๗๘	๐.๒๔
๑.๓.๔ สัก	A๓๐๕	๓๗๘	๑.๑๗
๑.๔ ไม้ผล	A๔	๓,๑๖๘	๙.๗๘
๑.๔.๑ ไม้ผลผสม	A๔๐๑	๕๐	๐.๑๕
๑.๔.๒ มะม่วง	A๔๐๗	๑๑	๐.๐๓
๑.๔.๓ มะขาม	A๔๑๒	๓,๑๐๗	๙.๖๐
๒. พื้นที่ป่าไม้	F	๓,๙๖๙	๑๒.๒๖
๒.๑ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	(F๒๐๐)	๓,๗๐๓	๑๑.๔๔
๒.๒ ป่าผลัดใบสมบูรณ์	(F๒๐๑๐)	๒๖๖	๐.๘๒
๓. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	M	๑๑๒	๐.๓๕
๓.๑ ป่าละเมาะ	M๑๐๒	๑๑๒	๐.๓๕
๔. พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง	U	๗๙๙	๒.๔๗
๔.๑ ชุมชน ที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ	U	๗๙๙	๒.๔๗
๕. พื้นที่น้ำ แหล่งน้ำ	W	๕๗๑	๑.๗๖
๕.๑ สระน้ำ หนองน้ำ ห้วย คลอง แม่น้ำ	W	๕๗๑	๑.๗๖
รวม		๓๒,๓๖๐	๑๐๐.๐๐

จากการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบ้งในปี ๒๕๕๕ (ตารางที่ ๓) กับการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี ๒๕๕๐ (ตารางที่ ๔) พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้

๑. พื้นที่นาข้าวลดลงเล็กน้อย
๒. พื้นที่พืชไร่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยพื้นที่ปลูกข้าวโพดลดลงมาก ในขณะที่อ้อยและมันสำปะหลังมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นมาก
๓. พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้นมาก โดยไม้ยืนต้นที่มีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นมากคือ ยางพาราและ สัก
๔. พื้นที่ป่าไม้ลดลงเล็กน้อย
๕. พื้นที่ไม้ละเมาะลดลงเล็กน้อย
๖. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นเล็กน้อย
๗. พื้นที่น้ำเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ตารางที่ ๔ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ปี ๒๕๕๐

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	สัญลักษณ์ เลขรหัส	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
๑. พื้นที่เกษตรกรรม	A	๒๖,๘๖๘	๘๓.๑๑
๑.๑ นาข้าว	A๑	๗,๕๙๗	๒๓.๔๔
- นาข้าว	A๑๐๑	๗,๕๙๗	๒๓.๔๔
๑.๒ พืชไร่	A๒	๑๓,๐๘๐	๔๐.๔๖
- ข้าวโพด	A๒๐๒	๑๒,๓๒๔	๓๘.๑๒
- อ้อย	A๒๐๓	๗๕๖	๒.๓๔
๑.๓ ไม้ยืนต้น	A๓	๓๘	๐.๑๒
- ยางพารา	A๓๐๒	๓๘	๐.๑๒
๒.๔ ไม้ผล	A๔	๖,๑๗๑	๑๙.๐๙
- มะขาม	A๔๑๒	๖,๑๗๑	๑๙.๐๙
๒. พื้นที่ป่าไม้	F	๔,๐๗๔	๑๒.๖๐
- ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	(F๒๐๐)	๓,๕๘๒	๑๑.๐๘
- ป่าผลัดใบสมบูรณ์	(F๒๐๑๐)	๔๙๒	๑.๕๒
๓. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	M		
- ป่าละเมาะ	M๑๐๒	๓๔๘	๑.๐๘
๔. พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง	U		
- ชุมชน ที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ	U	๖๘๐	๒.๑๐
๕. พื้นที่น้ำ แหล่งน้ำ	W		
- ห้วย หนอง คลอง บึงทางน้ำ แม่น้ำ	W	๓๕๘	๑.๑๑
รวม		๓๒,๓๒๘	๑๐๐.๐๐

จากการสำรวจพื้นที่และสอบถามเกษตรกรในพื้นที่ตำบลผาบึงว่ามีการปลูกพืชที่สำคัญ ๗ ชนิด โดยใช้พันธุ์ปลูก ช่วงเวลาที่ปลูก และได้ผลผลิตเฉลี่ย ดังนี้ (ตารางที่ ๕)

๑. ข้าวนาปีแบบนาดำปลูกในฤดูฝน พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรใช้ปลูก ได้แก่ พันธุ์ กข๖ กข๘ อุบล ๒ พันธุ์เมือง และขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ปลูกช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๒. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปลูกในฤดูฝน พันธุ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสมเดี่ยวที่มีขายตามท้องตลาดทั่วไป ปลูกในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนธันวาคม ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปลูกในฤดูแล้ง พันธุ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสมเดี่ยวที่มีขายตามท้องตลาดทั่วไป ปลูกในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๖๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๔. ถั่วเหลืองปลูกในฤดูฝน พันธุ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ พันธุ์เชียงใหม่ ๖๐ ปลูกในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๕. ถั่วเหลืองปลูกในฤดูแล้ง พันธุ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ พันธุ์เชียงใหม่ ๖๐ ปลูกในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖. มันสำปะหลัง พันธุ์ที่ใช้ คือ ระยอง ๕ และระยอง ๖๐ ช่วงเวลาการปลูกอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๗. ยางพารา พันธุ์ที่ใช้ คือ RRIM ๖๐๐ เกษตรกรปลูกกันตลอดทั้งปี ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ ๕ ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย

ชนิดพืช	พันธุ์	ช่วงเดือนที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)
ข้าวนาปีนาดำ	กข๖ กข๘ อุบล ๒ พันธุ์เมือง ขาวดอกมะลิ ๑๐๕	มิถุนายนถึงธันวาคม	๕๐๐
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ฤดูฝน)	ลูกผสมเดี่ยว	มีนาคมถึงธันวาคม	๗๐๐
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ฤดูแล้ง)	ลูกผสมเดี่ยว	ธันวาคมถึงมีนาคม	๖๕๐
ถั่วเหลือง (ฤดูฝน)	เชียงใหม่ ๖๐	สิงหาคมถึงตุลาคม	๓๕๐
ถั่วเหลือง (ฤดูแล้ง)	เชียงใหม่ ๖๐	ธันวาคมถึงมีนาคม	๓๐๐
มันสำปะหลัง	ระยอง ๕ ระยอง ๖๐	กุมภาพันธ์ถึงมีนาคม	๓,๐๐๐
ยางพารา	RRIM ๖๐๐	ตลอดปี	๓๐๐

๗. ความเหมาะสมของที่ดินต่อการปลูกพืช

จากการประเมินความเหมาะสมของที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึงเพื่อการปลูกข้าวนาปีแบบนาดำ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง และยางพาราในฤดูฝนแบบอาศัยน้ำฝน (ตารางที่ ๖) และการปลูกข้าวนาปีแบบนาดำ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วเหลืองในฤดูแล้งแบบใช้น้ำชลประทาน (ตารางที่ ๗) สรุปได้ดังนี้

การปลูกพืชในฤดูฝนแบบอาศัยน้ำฝน

ข้าวนาปีแบบนาดำ

๑. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๕ (ชุดดินหางดง: Hd-sicLA) มีเนื้อที่ ๑,๐๙๖ ไร่ หรือร้อยละ ๓.๓๙ ของพื้นที่ตำบล

๒. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๗hiB (ชุดดินทับทวน: Tw-clB/b และชุดดินวังไฮ: Wi-gm-clB/b) กลุ่มชุดดินที่ ๑๕ (ชุดดินแม่สาย: Ms-silA) และกลุ่มชุดดินที่ ๒๒ (ชุดดินสีทน: St-sLA) มีเนื้อที่ ๕,๔๒๑ ไร่ หรือร้อยละ ๑๖.๗๕ ของพื้นที่ตำบล ที่ดินในบริเวณนี้มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ คือ ดินอยู่ในที่ดอนแต่ได้ทำคันนาเพื่อเก็บกักน้ำ จึงเก็บน้ำไม่ค่อยอยู่ ดินมีความจุในการดูดซับธาตุอาหารพืชต่ำ และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นดินที่มีความเหมาะสมมากสำหรับการปลูกข้าวได้

พื้นที่บริเวณที่เหลืจจัดว่าไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว เนื่องจากดินมีข้อจำกัดที่รุนแรงหลายประการ เช่น พื้นที่มีความลาดชัน การระบายน้ำดี ขาดน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การปรับปรุงแก้ไขต้องใช้เทคนิคทางวิชาการขั้นสูงและต้องลงทุนสูงมาก

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมันสำปะหลัง

๑. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๓๓ (ชุดดินกำแพงเพชร: Kp-clB) และ กลุ่มชุดดินที่ ๕๕B (ชุดดินวังสะพุง: Ws-clB) มีเนื้อที่ ๑,๗๐๔ ไร่ หรือร้อยละ ๕.๒๗ ของพื้นที่ตำบล

๒. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๒๙C (ชุดดินบ้านจ้อย: Bg-clC) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑B (ชุดดินทับทวน: Tw-clB และชุดดินวังไฮ: Wi-clB) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C (ชุดดินวังไฮ: Wi-clC) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C/๕๕C (ชุดดินวังไฮ/ชุดดินวังสะพุง: Wi-clC/Ws-clC) และกลุ่มชุดดินที่ ๕๕C (ชุดดินวังสะพุง: Ws-clC) มีเนื้อที่ ๑๗,๔๒๓ ไร่ หรือร้อยละ ๕๓.๘๔ ของพื้นที่ตำบล ที่ดินในบริเวณนี้มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ คือ ดินมีความลาดชันจึงถูกชะล้างพังทลาย ดินมีความจุในการดูดซับธาตุอาหารต่ำ และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นดินที่มีความเหมาะสมมากสำหรับการปลูกข้าวโพดและมันสำปะหลังได้

พื้นที่บริเวณที่เหลืจจัดว่าไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมันสำปะหลัง เนื่องจากดินมีข้อจำกัดที่รุนแรงหลายประการ เช่น เป็นพื้นที่ราบต่ำ มักมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนนานหลายเดือน การปรับปรุงแก้ไขต้องใช้เทคนิคทางวิชาการขั้นสูงและต้องลงทุนสูงมาก

ถั่วเหลือง

๑. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๕๕B (ชุดดินวังสะพุง: Ws-clB) มีเนื้อที่ ๖๖๗ ไร่ หรือร้อยละ ๒.๐๖ ของพื้นที่ตำบล

๒. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๒๙C (ชุดดินบ้านจ้อย: Bg-clC) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑B (ชุดดินทับทวน: Tw-clB และชุดดินวังไฮ: Wi-clB) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C (ชุดดินวังไฮ: Wi-clC) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C/๕๕C (ชุดดินวังไฮ/วังสะพุง: Wi-clC/Ws-clC) กลุ่มชุดดินที่ ๓๓B (ชุดดินกำแพงเพชร: Kp-silB) และกลุ่มชุดดินที่ ๕๕C (ชุดดินวังสะพุง: Ws-clC) มีเนื้อที่ ๑๘,๔๖๐ ไร่ หรือร้อยละ ๕๗.๐๕ ของพื้นที่ตำบล ที่ดินในบริเวณนี้มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ คือ ดินมีความลาดชัน

จึงถูกชะล้างพังทลาย ดินมีความจุในการดูดซับธาตุอาหารต่ำ และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นดินที่มีความเหมาะสมมากสำหรับการปลูกถั่วเหลืองได้

พื้นที่บริเวณที่เหลืองจัดว่าไม่เหมาะสมในการปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากดินมีข้อจำกัดที่รุนแรงหลายประการ เช่น เป็นพื้นที่ราบต่ำ มักมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนนานหลายเดือน การปรับปรุงแก้ไขต้องใช้เทคนิคทางวิชาการขั้นสูงและต้องลงทุนสูงมาก

ยางพารา

๑. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๓๓B (ชุดดินกำแพงเพชร: Kp-clB) กลุ่มชุดดินที่ ๕๕B (ชุดดินวังสะพุง: Ws-clB) และ กลุ่มชุดดินที่ ๕๕C (ชุดดินวังสะพุง: Ws-clC) มีเนื้อที่ ๘,๒๔๗ ไร่ หรือร้อยละ ๒๕.๔๘ ของพื้นที่ตำบล

๒. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๗hiB (ชุดดินทับกวาง: Tw-clB/b และชุดดินวังไฮ: Wi-gm-clB/b) กลุ่มชุดดินที่ ๒๙C (ชุดดินบ้านจ้อง: Bg-clC) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑B (ชุดดินทับกวาง: Tw-clB และชุดดินวังไฮ: Wi-clB) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑C (ชุดดินวังไฮ: Wi-clC) และกลุ่มชุดดินที่ ๓๑C/๕๕C (ชุดดินวังไฮ/วังสะพุง: Wi-clC/Ws-clC) มีเนื้อที่ ๑๑,๔๕๕ ไร่ หรือร้อยละ ๓๕.๔๐ ของพื้นที่ตำบล ที่ดินในบริเวณนี้มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ คือ ดินอยู่ในที่ลุ่ม การระบายน้ำค่อนข้างเลว มีน้ำแช่ขังในฤดูฝน ดินบนพื้นที่มีความลาดชันจึงถูกชะล้างพังทลาย ดินมีความจุในการดูดซับธาตุอาหารต่ำ และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นดินที่มีความเหมาะสมมากสำหรับการปลูกยางพาราได้

พื้นที่บริเวณที่เหลืองจัดว่าไม่เหมาะสมในการปลูกยางพารา เนื่องจากดินมีข้อจำกัดที่รุนแรงหลายประการ เช่น เป็นพื้นที่ราบต่ำ มักมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนนานหลายเดือน การปรับปรุงแก้ไขต้องใช้เทคนิคทางวิชาการขั้นสูงและต้องลงทุนสูงมาก

การปลูกพืชในฤดูแล้งแบบใช้น้ำชลประทาน

ข้าวนาปรังแบบนาดำ

๑. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๕ (ชุดดินหางดง: Hd-sicA) มีเนื้อที่ ๑,๐๙๖ ไร่

๒. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๗hiB (ชุดดินทับกวาง: Tw-clB/b และชุดดินวังไฮ: Wi-gm-clB/b) กลุ่มชุดดินที่ ๑๕ (ชุดดินแม่สาย: Ms-silA) และกลุ่มชุดดินที่ ๒๒ (ชุดดินสีหนะ: St-silA) มีเนื้อที่ ๕,๔๒๑ ไร่ ที่ดินในบริเวณนี้มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ คือ ดินอยู่ในที่ดอนแต่ได้ทำคันนาเพื่อเก็บกักน้ำ จึงเก็บน้ำไม่ค่อยอยู่ ดินมีความจุในการดูดซับธาตุอาหารพืชต่ำ และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ก็จะเป็นดินที่มีความเหมาะสมมากสำหรับการปลูกข้าวนาปรัง

พื้นที่บริเวณที่เหลืองจัดว่าไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจากดินมีข้อจำกัดที่รุนแรงหลายประการ เช่น เป็นพื้นที่ดอน ลาดชัน การระบายน้ำดี การจัดระบบชลประทานทำได้ยาก ต้นทุนสูง ไม่คุ้มค่าการลงทุน

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วเหลือง

๑. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๗hiB (ชุดดินทับทิม: Tw-clB/b และชุดดินวังไฮ: Wi-gm-clB/b) มีเนื้อที่ ๕๗๕ ไร่

๒. บริเวณพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง คือ พื้นที่บริเวณที่เป็นกลุ่มชุดดินที่ ๕ (ชุดดินหางดง: Hd-clA) กลุ่มชุดดินที่ ๑๕ (ชุดดินแม่สาย: Ms-silA) และ กลุ่มชุดดินที่ ๒๒ (ชุดดินสีทน: St-sIA) มีเนื้อที่ ๕,๙๔๒ ไร่ ที่ดินในบริเวณนี้มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ คือ ดินมีการระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว รากพืชขาดออกซิเจน ความจุในการดูดซับธาตุอาหารพืชต่ำ และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งถ้าสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นดินที่มีความเหมาะสมมากสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วเหลืองในฤดูแล้งถ้ามีน้ำชลประทานช่วยได้

พื้นที่บริเวณที่เหลือจัดว่าไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และถั่วเหลืองในฤดูแล้ง เนื่องจากดินมีข้อจำกัดที่รุนแรงหลายประการ เช่น เป็นพื้นที่ดอน ลาดชัน การระบายน้ำดี การจัดระบบชลประทานทำได้ยาก ต้นทุนสูง ไม่คุ้มค่าการลงทุน

ตารางที่ ๖ ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชอาศัยน้ำฝนในตำบลผาบึง อำเภอสว่าง พงษ์ จังหวัดเลย

กลุ่มชุดดิน	ชุดดิน	ข้าวนาปี แบบนาดำ	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	มัน สำปะหลัง	ถั่วเหลือง	ยางพารา	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
๕	หางดง (Hd-clA)	S๑	N	N	N	N	๑,๐๙๖	๓.๓๙
๗hiB	ทับทิม (Tw-clB/b) วังไฮ (Wi-gm-clB/b)	S๑ms	N	N	N	S๑os	๕๗๕	๑.๗๘
๑๕	แม่สาย (Ms-silA)	S๑ns	N	N	N	N	๓,๘๖๒	๑๒.๒๔
๒๒	สีทน (St-sIA)	S๑ns	N	N	N	N	๙๘๔	๓.๐๔
๒๙C	บ้านจ้อย (Bg-clC)	N	S๑ens	S๑ens	S๑ens	S๑ns	๔๔๔	๑.๓๗
๓๑B	ทับทิม (Tw-clB) วังไฮ (Wi-clB)	N	S๑s	S๑s	S๑s	S๑s	๓,๔๒๓	๑๐.๕๘
๓๑C	วังไฮ (Wi-clC)	N	S๑es	S๑es	S๑es	S๑s	๑,๒๐๐	๓.๗๑
๓๑C/ ๕๕C	วังไฮ-วังสะพุง (Wi-clC-Ws-clC)	N	S๑es	S๑es	S๑es	S๑s	๕,๘๑๓	๑๗.๙๖
๓๓B	กำแพงเพชร (Kp-silB)	N	S๑	S๑	S๑s	S๑	๑,๐๓๗	๓.๒๐
๕๕B	วังสะพุง (Ws-clB)	N	S๑	S๑	S๑	S๑	๖๖๗	๒.๐๖
๕๕C	วังสะพุง (Ws-clC)	N	S๑e	S๑e	S๑e	S๑	๖,๕๔๓	๒๐.๒๒
๖๒	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (SC)	N	N	N	N	N	๕,๓๖๔	๑๖.๕๘

คำอธิบาย

ระดับความเหมาะสม

S๑ หมายถึง เหมาะสมมาก

S๒ หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

S๓ หมายถึง เหมาะสมเล็กน้อย

N หมายถึง ไม่เหมาะสม

ข้อจำกัดที่ทำให้ดินไม่เหมาะสม

e หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความเสียหายจากการกัดกร่อนของดินรุนแรงถึงรุนแรงมาก

o หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืชน้อย

m หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากปริมาณน้ำในดินที่เป็นประโยชน์ต่อพืชน้อย ไม่เพียงพอ

n หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความจุของดินในการดูดซับธาตุอาหารพืชต่ำ

s หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชในดินต่ำ

ตารางที่ ๗ ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกพืชในฤดูแล้งแบบใช้น้ำชลประทานในตำบลผาบิ้ง
อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

กลุ่ม ชุดดิน	ชุดดิน	ข้าวนาปรัง แบบนาดำ	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	ถั่วเหลือง	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
๕	หางดง (Hd-clA)	S๑	S๒๐	S๒๐	๑,๐๙๖	๓.๓๙
๗hiB	ทับทิม (Tw-clB/b) วังไฮ (Wi-gm-clB/b)	S๒ms	S๑	S๑	๕๗๕	๑.๗๘
๑๕	แม่สาย (Ms-silA)	S๒ns	S๒ns	S๒ns	๓,๘๖๒	๑๑.๙๓
๒๒	สีทน (St-sLA)	S๒ns	S๒ns	S๒ns	๙๘๔	๓.๐๔
๒๙C	บ้านจ้อง (Bg-clC)	N	N	N	๔๔๔	๑.๓๗
๓๑B	ทับทิม (Tw-clB) วังไฮ (Wi-clB)	N	N	N	๓,๔๒๓	๑๐.๕๘
๓๑C	วังไฮ (Wi-clC)	N	N	N	๑,๒๐๐	๓.๗๑
๓๑C/ ๕๕C	วังไฮ/วังสะพุง (Wi-clC/Ws-clC)	N	N	N	๕,๘๑๓	๑๗.๙๖
๓๓B	กำแพงเพชร (Kp-silB)	N	N	N	๑,๐๓๗	๓.๒๐
๕๕B	วังสะพุง (Ws-clB)	N	N	N	๖๖๗	๒.๐๖
๕๕C	วังสะพุง (Ws-clC)	N	N	N	๖,๕๔๓	๒๐.๒๒
๖๒	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	N	N	N	๕,๓๖๔	๑๖.๕๘

คำอธิบาย

ระดับความเหมาะสม

S๑ หมายถึง เหมาะสมมาก

S๒ หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

S๓ หมายถึง เหมาะสมเล็กน้อย

N หมายถึง ไม่เหมาะสม

ข้อจำกัดที่ทำให้ดินไม่เหมาะสม

e หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความเสียหายจากการกัดกร่อนดินรุนแรงถึงรุนแรงมาก

o หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืชน้อย

m หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากปริมาณน้ำในดินที่เป็นประโยชน์ต่อพืชน้อย ไม่เพียงพอ

n หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความจุของดินในการดูดซับธาตุอาหารพืชต่ำ

s หมายถึง ข้อจำกัดของดินเนื่องจากความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชในดินต่ำ

๘. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

การที่หน่วยงานจะทำโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่นั้นจำเป็นต้องทราบปัญหา ความต้องการ ทัศนคติของเกษตรกร และศักยภาพของพื้นที่ ในรายงานฉบับนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจปัญหา ความต้องการ ทัศนคติของเกษตรกร และศักยภาพของพื้นที่จากการสุ่มถามเกษตรกรตัวแทนในพื้นที่ตำบลผาบิ้งจำนวน ๒๕ ตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากรายงานแผนพัฒนาการเกษตรและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานการบริหารส่วนตำบล และข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆ ได้ผลดังนี้

ปัญหาของเกษตรกร เป็นปัญหาที่เกษตรกรเผชิญอยู่จากอดีตจนถึงปัจจุบันและต้องการได้รับการช่วยเหลือแก้ไข เรียงลำดับจากปัญหาที่พบมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ เกษตรกรทั้งหมดที่สอบถามมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งปัญหาด้านการประกอบอาชีพที่สำคัญ ได้แก่ ขาดคลองส่งน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรร้อยละ ๘๑.๘ ศัตรูพืชรบกวนร้อยละ ๕๔.๕ และดินไม่อุดมสมบูรณ์ร้อยละ ๓๖.๔ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาอื่นๆ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ขาดแคลนน้ำและแหล่งน้ำ และปัจจัยการผลิตราคาสูงอย่างละร้อยละ ๑๘.๒

๒. ปัญหาด้านการครองชีพ เกษตรกรที่สำรวจทุกรายประสบปัญหาด้านการครองชีพ ที่สำคัญคือ มีหนี้สินและหนี้สินเพิ่มร้อยละ ๘๑.๘ รองลงมาเป็นปัญหาเกษตรกรไม่มีอาชีพเสริมและค่าครองชีพสูงอย่างละร้อยละ ๑๘.๒

ความต้องการของเกษตรกร เป็นความต้องการที่เกษตรกรอยากให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือและส่งเสริม เรียงลำดับจากความต้องการที่พบมากไปหาน้อยมีดังนี้ คือ ต้องการให้รัฐจัดหาและสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การขุดลอกลำห้วย หนอง คลอง บึง สระเก็บน้ำร้อยละ ๕๔.๕ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐด้านอื่นๆ ได้แก่ การออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน ส่งเสริมแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน สำหรับความต้องการช่วยเหลือจากรัฐด้านการครองชีพนั้น เกษตรกรต้องการให้รัฐช่วยลดและปลดหนี้

ทัศนคติของเกษตรกรด้านการใช้ที่ดินและการประกอบอาชีพ หมายถึง มุมมองหรือข้อคิดเห็นที่มีต่อการใช้ที่ดินและการประกอบอาชีพของเกษตรกรในด้านต่างๆ มีดังนี้

ทัศนคติด้านพืช จากการสำรวจและสอบถามพบว่าเกษตรกรในตำบลผายิ่งมีทัศนคติด้านพืช ดังนี้

๑. พืชหลักที่เกษตรกรปลูกคือข้าวและข้าวโพด โดยทั้งหมดเป็นการปลูกแบบอาศัยน้ำฝน เนื่องจากไม่มีระบบชลประทาน

๒. เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๓.๖) ไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูกอยู่เดิมไปปลูกพืชชนิดใหม่ โดยให้เหตุผลว่า ที่ดินไม่สามารถปลูกพืชอื่นได้และพืชชนิดเดิมนั้นปลูกไว้บริโภคในครัวเรือน

๓. มีเกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ ๓๖.๔) ต้องการจะเปลี่ยนแปลงพืชที่ปลูกอยู่เดิมไปเป็นพืชชนิดใหม่ โดยพืชชนิดใหม่ที่เกษตรกรต้องการปลูก คือ ยูคาลิปตัส (ร้อยละ ๗๕.๐) และยางพารา (ร้อยละ ๒๕.๐) โดยให้เหตุผลว่า พืชชนิดใหม่เป็นพืชที่ทางราชการส่งเสริม ลงทุนน้อย ต้นทุนต่ำและใช้น้ำน้อย

๔. เกษตรกรทุกรายทราบวิธีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยร้อยละ ๖๓.๖ ใช้วิธีปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใส่วัสดุต่างๆ รองลงไปเป็นการลงทุนจัดหาและสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและเปลี่ยนพันธุ์ใหม่

ทัศนคติด้านดิน จากการสำรวจและสอบถามพบว่าเกษตรกรในตำบลผายิ่งมีทัศนคติด้านดิน ดังนี้

๑. เกษตรกรร้อยละ ๑๘.๒ ประสบปัญหาสภาพดินที่ทำการเกษตรสำหรับพืชหลัก (เกษตรกรมีที่ดินสำหรับปลูกพืชหลักมากกว่า ๑ แปลง) โดยเกษตรกรครึ่งหนึ่งคิดว่ามีสาเหตุมาจากสภาพดินที่ทำการเกษตรเป็นดินทรายและดินมีกรวดหินปะปน

๒. การแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมของเกษตรกรทำโดยการใส่วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๑.๘) เลือกใช้วิธีการใส่ปุ๋ยเคมี รองลงมาเป็นการใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก (ร้อยละ ๖๓.๖) และการใส่ปุ๋ยชีวภาพ (ร้อยละ ๑๘.๒)

๓. เกษตรกรบางราย (ร้อยละ ๑๘.๒) แก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมด้วยวิธีทางพืช โดยใช้วิธีปลูกพืชหมุนเวียน และบางรายใช้วิธีการไถพรวนหลายครั้ง

ทัศนคติด้านน้ำ จากการสำรวจและสอบถามพบว่าเกษตรกรในตำบลผาบึงมีทัศนคติด้านน้ำ ดังนี้

๑. แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ในการเกษตรทั้งหมดได้จากน้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะที่นาของเกษตรกรทุกรายไม่มีระบบชลประทาน

ทัศนคติด้านภัยธรรมชาติ จากการสำรวจและสอบถามพบว่าเกษตรกรในตำบลผาบึงมีทัศนคติด้านภัยธรรมชาติ ดังนี้

๑. ภัยแล้ง เกษตรกรร้อยละ ๒๗.๓ ประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำซึ่งทำให้พืชที่ปลูกเสียหาย โดยมีผู้ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำทุกปีร้อยละ ๖๖.๗ และร้อยละ ๓๓.๓ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเกิดขึ้นในรอบ ๑-๒ ปีต่อครั้ง

๒. น้ำท่วม เกษตรกรร้อยละ ๑๘.๒ ประสบกับปัญหาน้ำท่วมซึ่งทำให้พืชที่ปลูกเสียหาย โดยเกษตรกรที่ประสบปัญหาน้ำท่วมครั้งหนึ่งประสบภัยน้ำท่วมทุกปี และอีกครั้งหนึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นในรอบ ๑-๒ ปีต่อครั้ง

ทัศนคติด้านการประกอบอาชีพ จากการสำรวจและสอบถามพบว่าเกษตรกรในตำบลผาบึงมีทัศนคติด้านการประกอบอาชีพ ดังนี้

๑. เกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ ๓๖.๔) ให้ความสนใจต่อพันธุ์พืชหรือเทคโนโลยีใหม่ ในขณะที่เกษตรกรมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ ๕๔.๕) ไม่สนใจเทคโนโลยีหรือพันธุ์พืชใหม่

๒. เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ ๖๓.๖) มีความสนใจที่จะทำเกษตรอินทรีย์ โดยร้อยละ ๕๗.๑ ของผู้ที่สนใจนั้นต้องการทำเกษตรอินทรีย์ชนิดที่ไม่ใช้สารเคมี โดยมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ ๑๘.๒) ที่ทราบว่าในตำบลมีผู้ทำการเกษตรอินทรีย์

๓. เกษตรกรจำนวนมาก (ร้อยละ ๗๒.๗) มีความสนใจที่จะทำการเกษตรแบบพอเพียง

๔. เกษตรกรจำนวนน้อยมาก (ร้อยละ ๙.๑) ที่มีการรวมกลุ่มในการผลิตหรือจำหน่ายผลผลิตในหมู่บ้าน

๕. เกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ ๔๕.๔) เลี้ยงสัตว์เพื่อการจำหน่ายเป็นรายได้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๐.๐) เลี้ยงโคเนื้อ และส่วนน้อย (ร้อยละ ๒๐.๐) เลี้ยงสัตว์ปีก

ทัศนคติด้านการพัฒนาที่ดิน หมายถึง มุมมองหรือข้อคิดเห็นในด้านการพัฒนาที่ดินของเกษตรกร จากการสำรวจและสอบถามพบว่าเกษตรกรในตำบลผาบึงมีทัศนคติด้านการพัฒนาที่ดิน ดังนี้

๑. เกษตรกรจำนวนมาก (ร้อยละ ๘๑.๘) ได้รับการบริการจากกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๘.๙) ได้รับการบริการผลิตภัณฑ์ปรับปรุงบำรุงดิน (สารเร่ง พด. ต่างๆ) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น (ร้อยละ ๑๑.๑) ที่ได้รับการสร้างแหล่งน้ำในไร่นา เช่น การขุดบ่อน้ำ การขุดสระน้ำ และเมล็ดพันธุ์พืชปยุสด

๒. เกษตรกรทุกรายต้องการความช่วยเหลือด้านการพัฒนาแหล่งน้ำจากกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งประเภทของแหล่งน้ำที่ต้องการความช่วยเหลือ คือ การขุดบ่อน้ำหรือสระน้ำในไร่นา (ร้อยละ ๖๓.๖) และการขุดลอกแหล่งน้ำ (ร้อยละ ๕๔.๕)

๓. ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ทำการเกษตรบางส่วนเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๑.๘) ไม่ยินดีที่จะปลูก โดยให้เหตุผลว่าไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะปลูก (ร้อยละ ๘๘.๙) พื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ราบ ไม่ลาดชัน จึงไม่มีปัญหาหน้าดินถูกชะล้างพังทลาย (ร้อยละ ๓๓.๓) และเสียพื้นที่ทำการเกษตร (ร้อยละ ๒๒.๒)

๔. เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๗๒.๗) ทราบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ปรับปรุงบำรุงดินของกรมพัฒนาที่ดิน และผู้ที่ทราบทุกรายได้ทดลองใช้แล้ว โดยร้อยละ ๘๗.๕ ได้รับคำแนะนำจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและหมอดินอาสาประจำตำบล และร้อยละ ๒๕.๐ ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน

๕. ผลผลิตที่ใช้น้ำในการปรับปรุงบำรุงดินที่เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ ๙๐.๙) ต้องการใช้น้ำ คือ สารเร่ง พด.๑ สำหรับใช้ทำปุ๋ยหมัก และสารเร่ง พด. ๒ สำหรับใช้น้ำหมักชีวภาพ สำหรับผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ที่เหลือนั้นมีเกษตรกรบางส่วนต้องการใช้ทุกชนิดเช่นกัน

๙. เขตการใช้ที่ดิน

จากการศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ สามารถจำแนกเขตการใช้ที่ดินตามลําดับ ลำโพง อำเภอสว่าง พงษ์ จังหวัดเลย ตามหลักวิชาการเพื่อการบริหารจัดการแบบบูรณาการให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนออกได้เป็น ๕ เขตใหญ่ดังนี้ (ตารางที่ ๘ และ ภาพที่ ๕)

๑. เขตป่าไม้ มีเนื้อที่ ๔๙ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๑๕ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้เป็นบริเวณที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ เขตป่าสงวนแห่งชาติและบริเวณที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่ดิน ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ เขตพื้นที่ป่าไม้เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์หลักของการประกาศเขตและมาตรการของการใช้ที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรีต่างๆ ดังกล่าวสามารถกำหนดเขตการใช้ที่ดินเป็น เขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งพื้นที่เขตนี้กำหนดไว้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก ตลอดจนการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย การพังทลายของดิน รวมถึงประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัย และนันทนาการของประชาชน พื้นที่ในเขตนี้ครอบคลุมบริเวณเขตป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการกำหนดเขตการใช้ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในสภาพปัจจุบัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์นี้อยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเสื่อมโทรม จำเป็นที่จะต้องเร่งฟื้นฟู โดยการร่วมกันกำหนดเงื่อนไขต่างๆ สำหรับข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตนี้ ได้แก่

๑) ตรวจสอบการบุกรุกพื้นที่ป่าบริเวณนี้มีมาตรการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง “มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้” โดยตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินทำกิน แต่ในขณะที่รอผลการตรวจสอบพิสูจน์ที่ดำเนินการโดยกรมป่าไม้ยังไม่แล้วเสร็จควรเร่งดำเนินการอบรมแนะนำให้ราษฎรในพื้นที่ได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ การมีส่วนร่วมในการบำรุงดูแลรักษาป่าไม้

๒) ควรจัดทำแนวเขตป่าที่ชัดเจนป้องกันการบุกรุก พร้อมทั้งทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่าที่อาจเกิดขึ้นได้จากธรรมชาติหรือกิจกรรมจากมนุษย์ เพื่อให้ป่าไม้มีการฟื้นตัวตามธรรมชาติที่สมบูรณ์

๓) ควรจัดการอบรมแนะนำให้ราษฎรในพื้นที่ข้างเคียงได้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้

๒. เขตเกษตรกรรม เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายและใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีเนื้อที่ ๒๖,๘๒๕ ไร่ หรือร้อยละ ๘๒.๙๐ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตเกษตรกรรมนี้เป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมายและอยู่ในบริเวณเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ ๓, ๔ และ ๕ ซึ่งไม่มีข้อกำหนดห้ามเรื่องการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เขตเกษตรกรรมนี้เกษตรกรได้มีการใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการเกษตรและทิศทางการพัฒนาพื้นที่นี้ สามารถแบ่งพื้นที่เขตเกษตรกรรมออกได้เป็น ๓ เขต คือ เขตเกษตรพัฒนา เขตเกษตรก้าวหน้าและเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ เขตเกษตรพัฒนา มีเนื้อที่ ๑,๒๐๗ ไร่ หรือร้อยละ ๓.๗๓ ของพื้นที่ตำบล เขตนี้เป็นเขตที่มีการพัฒนาระบบชลประทานและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างสมบูรณ์ ดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการปลูกพืช โดยพื้นที่ลุ่มใช้เป็นที่ทำนา ส่วนที่ดอนใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผัก สามารถแบ่งพื้นที่เขตเกษตรพัฒนาตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินออกได้เป็น ๒ เขตย่อย ดังนี้

๒.๑.๑ เขตปลูกข้าว มีเนื้อที่ ๘๘๑ ไร่ หรือร้อยละ ๒.๗๒ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ในเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินเหนียว ดินสีกรมท่า การระบายน้ำเลว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาระบบน้ำชลประทานเพื่อการเพาะปลูก ดังนั้นในช่วงฤดูฝนถ้ามีระยะเวลาฝนทิ้งช่วงก็สามารถจัดส่งน้ำให้กับข้าวที่ปลูกได้ ส่วนในฤดูแล้งหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีในพื้นที่ที่สามารถจัดส่งน้ำเข้าแปลงให้กับเกษตรกรได้ ก็สามารถปลูกพืชครั้งที่สองได้ เช่น ข้าวนาปรัง ถั่วเหลือง ยาสูบ หรือพืชผักต่างๆ การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตพัฒนาเพื่อการปลูกข้าวควรดำเนินการดังนี้

๑) ปรับปรุงบำรุงรักษาระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น การใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ การไถกลบตอซังข้าว การปลูกพืชตระกูลถั่วในฤดูแล้ง เพื่อช่วยเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืชและปรับปรุงโครงสร้างของดิน ร่วมกับการใส่ปุ๋ยในอัตราส่วนที่เหมาะสมและในปริมาณเท่าที่จำเป็น

๒) ปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนาข้าวเรียบสม่ำเสมอ เพื่อควบคุมระดับการแช่ซังของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสมทั้งทั้งแปลง

๓) ขุดลอกคลองและเพิ่มท่อลอดตามถนนสายหลักที่สร้างขวางทางเดินของน้ำ เพื่อให้การระบายน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว หักน้ำที่จะไหลเข้าสู่แปลงนาและที่ต้องระบายออกเพื่อไม่ให้เกิดน้ำแช่ซังสูงท่วมต้นข้าวเป็นเวลานานจนต้นข้าวเสียหาย

๔) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้ข้าวพันธุ์ดี ตลาดต้องการ ราคาสูง

๕) เนื่องจากพื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและน้ำ จึงสามารถจะพัฒนาไปสู่การปลูกแบบเกษตรลดใช้สารเคมีหรือเกษตรอินทรีย์เพื่อการแข่งขันได้

๒.๑.๒ เขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ ๓๒๖ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๐๑ ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ในเขตนี้ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินสีถึงสีกรมท่า การระบายน้ำดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับปานกลาง พื้นที่เขตนี้กำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมเพื่อการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น โดยมีข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้ดังนี้

๑) ดูแลรักษาและปรับปรุงคุณภาพของดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีสมบัติทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ เช่น ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ซึ่งจะช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ดีขึ้นทำให้ดินร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดินให้ดีขึ้น ร่วมกับการใส่ปุ๋ยในอัตราส่วนที่เหมาะสมและในปริมาณเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

๒) ควรปลูกพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นและเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน

๓) ควรจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงการแนะนำส่งเสริมให้มีการปลูกพืชและไถพรวนขวางความลาดชันของพื้นที่

๔) สนับสนุนเกษตรกรด้านความรู้ในการบำรุงดูแลรักษาพืช เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว และการรักษาคุณภาพผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการเก็บรักษา การบรรจุและการจำหน่าย

๕) ช่วยเหลือและสนับสนุนการแปรรูปผลิตผลอย่างง่าย เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและเก็บได้นาน โดยการจัดอบรมให้ความรู้วิธีการผลิต การบริหารจัดการธุรกิจและสนับสนุนด้านการเงินที่เหมาะสม

๖) พัฒนางค์กรเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลให้เข้มแข็ง สามารถดำเนินการเพื่อการช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตที่มีราคาค่อนข้างสูงและคุณภาพของปัจจัยการผลิตที่ต้องอยู่ในระดับที่ดี เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชและแมลง และกิ่งพันธุ์ ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรซึ่งมีผลกระทบต่อการลงทุนของเกษตรกร การควบคุมคุณภาพของผลผลิต การจัดการตลาดที่จะรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรอย่างเป็นระบบ

๒.๒ เขตเกษตรก้าวหน้า มีเนื้อที่ ๒๓,๕๕๓ ไร่ หรือร้อยละ ๗๒.๗๙ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตการเกษตรโดยมีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินที่พบในที่ลุ่มส่วนใหญ่เป็นดินลิกถึงลิกมาก การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา ส่วนบริเวณที่ดอนมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดสลับลูกคลื่นลอนชัน ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินลิกถึงลิกมาก การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง บางพื้นที่มีแหล่งน้ำพอที่เกษตรกรจะใช้พื้นที่ปลูกพืชผักและไม้ผล ผลการประเมินความเหมาะสมของดินในเขตนี้พบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลางถึงเหมาะสมมากสำหรับปลูกพืช แต่มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ที่ดิน คือ ขาดแหล่งน้ำ ระบบชลประทาน และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้ที่ดิน สามารถแบ่งเขตเกษตรก้าวหน้าตามสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินออกได้เป็น ๒ เขต ดังนี้

๒.๒.๑ เขตปลูกข้าว มีเนื้อที่ ๖,๔๖๕ ไร่ หรือร้อยละ ๑๙.๙๘ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ดินในเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลิกมาก การระบายน้ำเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับปานกลางถึงสูง พื้นที่เขตนี้ในปัจจุบันใช้ปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก หรือบางพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานที่เป็นดินทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้คือ

๑) ควรปรับปรุงบำรุงรักษาระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น การใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ การไถกลบตอซังข้าว การปลูกพืชตระกูลถั่วในฤดูแล้ง เพื่อช่วยเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืชและปรับปรุงโครงสร้างของดิน ร่วมกับการใส่ปุ๋ยในอัตราส่วนที่เหมาะสมและในปริมาณเท่าที่จำเป็น

๒) ควรนำดินไปตรวจหาปริมาณธาตุอาหารพืชและความอุดมสมบูรณ์ของดินก่อนการเตรียมดินปลูกพืช เพื่อจะได้ทราบว่าต้องใส่ปุ๋ยอะไร เป็นปริมาณเท่าไร

๓) ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนาข้าวให้ราบเรียบสม่ำเสมอ เพื่อควบคุมระดับการแช่ของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสมได้ทั่วทั้งแปลง

๔) พิจารณาดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำและนำมาใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น

๕) ควรมีการขุดลอกคลองและเพิ่มท่อลอดตามถนนสายหลักที่สร้างขวางทางเดินของน้ำ เพื่อให้การระบายน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งน้ำที่จะไหลเข้าสู่แปลงนาและที่ต้องระบายออกเพื่อไม่ให้เกิดน้ำท่วมและแช่ขังเป็นเวลานานจนต้นข้าวเสียหาย

๒.๒.๒ เขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ ๑๗,๐๐๘ ไร่ หรือร้อยละ ๕๒.๘๑ ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ในเขตนี้ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลิกถึงลิกมาก การระบายน้ำดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับปานกลาง พื้นที่เขตนี้เป็นเขตเกษตรกรรมเพื่อการปลูกพืชไร่หรือไม้ยืนต้นที่ยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก หรือในบางบริเวณที่มีแหล่งน้ำขนาดเล็ก ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ หรือเขตชลประทานแต่เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำหรือเป็นดินทราย ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้ได้แก่

๑) ควรเร่งพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อปรับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปลูกพืชล้มลุกมาเป็นการปลูกไม้ผลหรือพืชผัก

๒) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยเฉพาะบริเวณที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชไร่ ที่มีการไถพรวนเตรียมพื้นที่ทุกปี มีแนวโน้มของการเกิดการชะล้างผิวดินได้สูงในช่วงต้นฤดูฝนที่ยังไม่มีพืชปกคลุมผิวดิน ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำสามารถเลือกปฏิบัติได้ทั้งการใช้ระบบพืช เช่น การปลูกพืชขวางความลาดชัน การปลูกพืชสลับเป็นแถบตามแนวระดับ และการปลูกหญ้าแฝกหญ้าแฝกขวางความลาดชัน แต่บริเวณที่มีความลาดชันสูงอาจต้องใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีกล โดยการทำคันดินเบนน้ำ คันดินกั้นน้ำ คันดินเก็บกักน้ำ การทำทางระบายน้ำออกจากพื้นที่บริเวณที่เหมาะสม และสามารถทำร่วมกับการอนุรักษ์ดินโดยวิธีพืชได้ด้วย

๓) ปรับปรุงคุณภาพของดินให้มีความอุดมสมบูรณ์และมีสมบัติทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ เช่น ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ซึ่งจะช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ดีขึ้น ทำให้ดินร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดินให้มากขึ้น

๔) พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น เหมือง ฝาย ลำคลองสาธารณะ ให้มีการกักเก็บน้ำและนำมาใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น

๒.๓ เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร มีเนื้อที่ ๒,๐๖๕ ไร่ หรือร้อยละ ๖.๓๘ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้เป็นเขตการเกษตรที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยผลการประเมินความเหมาะสมของที่ดินในเขตนี้สำหรับการปลูกข้าวและพืชไร่อยู่ในระดับเหมาะสมน้อย จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินที่พบจึงจำเป็นต้องเร่งรัดทำการพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเฉพาะเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันระบบนิเวศน์มิให้เสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ในเขตนี้ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่เขตนี้เป็นพิเศษ โดยเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตรนี้สามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดินออกเป็น ๒ เขต ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

๒.๓.๑ เขตปลูกข้าว มีเนื้อที่ ๒๙ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๐๙ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ในเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ดินที่พบส่วนใหญ่มีการระบายน้ำเลว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอยู่ในระดับต่ำ พื้นที่ในเขตนี้ดินมีความเหมาะสมน้อยสำหรับการปลูกข้าว สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ไม่มีแหล่งน้ำ ระบบชลประทานและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน จึงมีข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ดังนี้

๑) ควรเป็นพื้นที่เป้าหมายในการเร่งรัดพัฒนาแก้ปัญหาและปรับปรุงบำรุงดิน อนุรักษ์ดินและน้ำ ตามแนวทางของกรมพัฒนาที่ดิน

๒) พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาและปรับเปลี่ยนข้าวพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยยึดแนวทางการใช้ที่ดินแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

๓) หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ในเขตนี้

๒.๓.๒ เขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ ๒,๐๓๖ ไร่ หรือร้อยละ ๖.๒๙ ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ในเขตนี้เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชัน ดินที่พบส่วนใหญ่มีการระบายน้ำดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง พื้นที่ในเขตนี้ดินมีความเหมาะสมน้อยสำหรับการปลูกพืชไร่และไม้ยืนต้น ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้ คือ

๑) ควรเป็นพื้นที่เป้าหมายในการเร่งรัดพัฒนาแก้ปัญหาและปรับปรุงบำรุงดิน อนุรักษ์ดินและน้ำ ตามแนวทางของกรมพัฒนาที่ดิน

๒) พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา จัดทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการปลูกพืชให้หลากหลายชนิด ทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก

๓) บริเวณที่มีความลาดชันสูง สนับสนุนการปลูกสวนป่าและไม่ไถเร็วควบคู่กับการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

๔) หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ในเขตนี้

๕) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เขตนี้ เพราะลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมีการไถพรวนเตรียมพื้นที่ทุกปี มีแนวโน้มของการเกิดการชะล้างผิวดินได้สูงในช่วงต้นฤดูฝนที่ไม่มีพืชปกคลุมผิวดิน ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำสามารถเลือกปฏิบัติได้ทั้งการใช้วิธีพืช เช่น การปลูกพืชเป็นแถวขวางความลาดชัน การปลูกพืชสลับเป็นแถบตามแนวระดับ และการปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวขวางความลาดชัน ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงอาจต้องใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีกล เช่น การทำคันดินเบนน้ำ คันดินกั้นน้ำ การทำทางระบายน้ำออกจากพื้นที่ และควรทำร่วมกับการอนุรักษ์ดินโดยวิธีพืช

๖) ปรับปรุงคุณภาพของดินให้มีความอุดมสมบูรณ์และมีสมบัติทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ เช่น ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ซึ่งจะช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ดีขึ้น ทำให้ดินร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดินให้มากขึ้น

๗) ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่เขตนี้ รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น เหมือง ฝาย ลำคลองสาธารณะ ให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

๓. เขตชุมชน มีเนื้อที่ ๗๙๙ ไร่ หรือร้อยละ ๒.๔๗ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้เป็นบริเวณที่ตั้งของชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนกระจุกกระจาย สภาพการใช้ที่ดินรอบชุมชนเป็นสวนไม้ผลผสมปะปนกับที่อยู่อาศัย ในลักษณะสวนรอบบ้าน สวนหลังบ้าน ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเร่งศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำมากำหนดแนวทางในการพัฒนาได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของชุมชน ประเด็นปัญหาบางเรื่องที่เกิดขึ้นขีดความสามารถของท้องถิ่น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลควรทำเรื่องถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อขอรับการสนับสนุนในการศึกษาปัญหา แนวทางการแก้ไข จัดทำโครงการและของบประมาณมาดำเนินการต่อไป

๔. เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ ๕๗๑ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๗๖ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้เป็นบริเวณแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ลำห้วย รวมถึงแหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น เช่น อ่างเก็บน้ำ สระน้ำในไร่นา เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้ คือ

๑) ควรเร่งศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพิ่มเติม เพื่อให้มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตร แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปด้วย

๒) ควรมีการบำรุงรักษาและขุดลอกแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำให้มากขึ้น

๓) องค์การบริหารส่วนตำบลควรเร่งจัดทำโครงการเพื่อจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกรและประสานงานกับกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ระบบท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยจัดทำกรอบแผนการดำเนินการตามลำดับความสำคัญ

๔) บริเวณพื้นที่ลุ่มในแต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ ป้องกันและดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกยึดครองพื้นที่ในเขตนี้เพราะเป็นที่

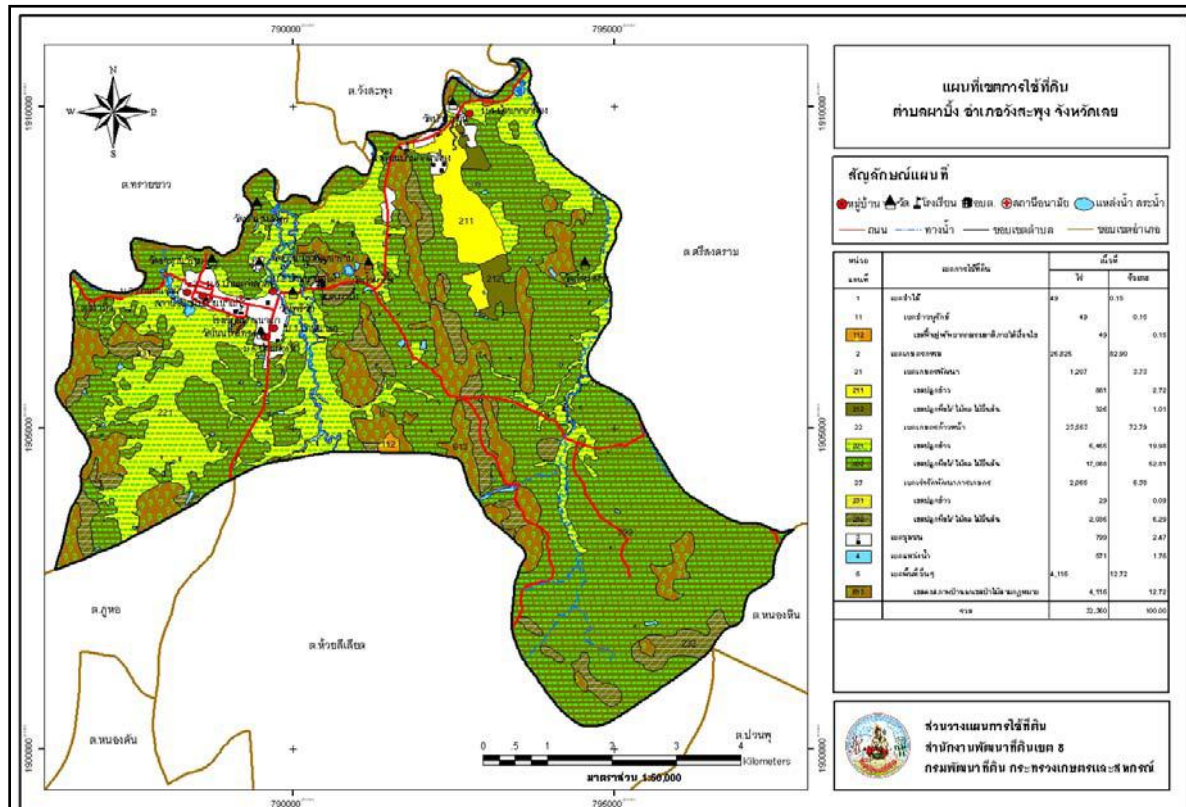
สาธารณประโยชน์ สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มต่ำไม่เหมาะสำหรับการนำที่ดินมาใช้ด้านเกษตรกรรม ควรคงสภาพไว้เพื่อการรักษาสมดุลทางนิเวศต่อไป

๕. เขตพื้นที่อื่นๆ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือจากเขตการใช้ที่ดินทั้ง ๔ เขตข้างต้น ในพื้นที่ตำบลผาบึงมีเขตพื้นที่อื่นๆ ๑ เขต คือ

๕.๑ เขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย มีเนื้อที่ ๔,๑๑๖ ไร่ หรือร้อยละ ๑๒.๗๒ ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้อยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่ดิน แต่ในสภาพปัจจุบันยังคงมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในเขตนี้นี้คือ ชุมชนควรมีมาตรการในการป้องกันรักษาสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ให้คงสภาพดังกล่าวไว้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเร่งดำเนินการสำรวจและวางมาตรการป้องกันและรักษาสภาพป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๘ เขตการใช้ที่ดินตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

รหัส เขตการใช้ ที่ดิน	ชื่อ เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
๑	๑. เขตป่าไม้	๔๙	๐.๑๕
๑๑	๑.๑ เขตป่าอนุรักษ์	๔๙	๐.๑๕
๑๑๓	๑.๑.๑ เขตพื้นที่พุทรัพยากรธรรมชาติภายใต้ เงื่อนไข	๔๙	๐.๑๕
๒	๒. เขตเกษตรกรรม	๒๖,๘๒๕	๘๒.๙๐
๒๑	๒.๑ เขตเกษตรพัฒนา	๑,๒๐๗	๓.๗๓
๒๑๑	๒.๑.๑ เขตปลูกข้าว	๘๘๑	๒.๗๒
๒๑๒	๒.๑.๒ เขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น	๓๒๖	๑.๐๑
๒๒	๒.๒ เขตเกษตรก้าวหน้า	๒๓,๕๕๓	๗๒.๗๙
๒๒๑	๒.๒.๑ เขตปลูกข้าว	๖,๔๖๕	๑๙.๙๘
๒๒๒	๒.๒.๒ เขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น	๑๗,๐๘๘	๕๒.๘๑
๒๓	๒.๓ เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร	๒,๐๖๕	๖.๓๘
๒๓๑	๒.๓.๑ เขตปลูกข้าว	๒๙	๐.๐๙
๒๓๒	๒.๓.๒ เขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น	๒,๐๓๖	๖.๒๙
๓	๓. เขตชุมชน (ที่อยู่อาศัย/สถานที่ราชการ/สิ่งปลูกสร้าง)	๗๙๙	๒.๔๗
๔	๔. เขตพื้นที่น้ำ (แม่น้ำ คลอง ห้วยหนอง บ่อ สระน้ำ)	๕๗๑	๑.๗๖
๖	๕. เขตพื้นที่อื่นๆ	๔,๑๑๖	๑๒.๗๒
๖๑๓	๕.๑ เขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย	๔,๑๑๖	๑๒.๗๒
	รวม	๓๒,๓๖๐	๑๐๐.๐๐

ภาพที่ ๕ เขตการใช้ที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอสว่าง จังหวัดเลย

๑๐. แผนการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตด้านการเกษตร

เพื่อให้การกำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบลบรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องมีแนวทางการบริหาร การจัดการทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านการพัฒนาการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาด้านการเกษตรเป็นการพัฒนาด้านการผลิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยได้จัดทำแผนที่ดินตามเขตการใช้ที่ดินที่ได้จัดทำไว้ โดยคัดเลือกเฉพาะพื้นที่ในเขตเกษตรกรรม เพื่อกำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรดิน เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตในเขตปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ของตำบล สำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรที่ดินในตำบลนี้

จากแผนที่ดินระดับตำบล โดยทั่วไปได้กำหนดเขตการใช้ที่ดินด้านการเกษตรออกเป็น ๓ เขตใหญ่ คือ เขตเกษตรพัฒนา เขตเกษตรก้าวหน้าและเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร โดยเขตที่มีปัญหาและข้อจำกัดที่รุนแรงที่ควรเร่งดำเนินการแก้ไขเป็นลำดับแรก คือ เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร ตามด้วยเขตเกษตรพัฒนา และเขตเกษตรก้าวหน้า ซึ่งจากเขตใหญ่เหล่านี้ได้ทำการแยกย่อยออกไปเพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินตามกลุ่มพืชเศรษฐกิจที่สำคัญเพื่อความสะดวกในการวางแผนการพัฒนาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดิน คือ เขตทำนาและเขตปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนาที่ดินในพื้นที่เขตเกษตรกรรมได้ดังนี้

๑. เขตเกษตรก้าวหน้า

๑.๑ การรักษาและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด การไถกลบตอซัง ฟางข้าวและเศษเหลือของพืช

๑.๒ การจัดระบบการปลูกข้าวที่ช่วยในการรักษาและปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการปลูกข้าวสลับกับพืชตระกูลถั่วหรือพืชปุ๋ยสด

๑.๓ การใช้ข้าวและพืชพันธุ์ดี มีคุณภาพ ตลาดต้องการสูง

๑.๔ การจัดทำระบบส่งน้ำและระบายน้ำให้ทั่วถึงและเหมาะสม

๑.๕ การสร้างแหล่งเก็บน้ำประจำไร่นาเพื่อเก็บน้ำฝนและน้ำชลประทานที่มีมากในฤดูฝนไว้ใช้ในฤดูแล้ง

๑.๖ การทำคันดิน ปลูกแถบหญ้าแฝก ปลูกพืชคลุมดิน เพื่อช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดินบนพื้นที่ลาดชัน

๑.๗ การให้ความรู้เกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรลดใช้สารเคมี

๒. เขตเกษตรพัฒนา

๒.๑ สร้างหรือพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อให้มีน้ำใช้ในพื้นที่อย่างเพียงพอตลอดปีหรือในปลายฤดูฝน

๒.๒ การสร้างสระเก็บน้ำประจำไร่นาเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ช่วงปลายฤดูฝน สามารถใช้น้ำปลูกพืชผักในฤดูแล้ง ใช้เลี้ยงสัตว์และสัตว์น้ำ

๒.๓ การปรับระดับพื้นที่นาให้ราบเรียบเพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำฝนไว้ได้มากๆ เพียงพอกับการปลูกข้าว

๒.๔ การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก การไถกลบตอซัง ฟางข้าวและเศษเหลือของพืช ร่วมกับปุ๋ยเคมีเท่าที่จำเป็น

๒.๕ การปลูกพืชตระกูลถั่วหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวและดินยังมีความชื้นอยู่

๒.๖ การปลูกพืชปุ๋ยสดต้นฤดูฝนแล้วไถกลบก่อนการปลูกข้าว

๒.๗ การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การทำคันดินกั้นน้ำ บ่อดักตะกอนดินและน้ำไหลบ่า การปลูกแถบหญ้าแฝก การปลูกพืชคลุมดิน การใช้เศษพืชและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรคลุมดิน บนพื้นที่ลาดชันเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ช่วยเก็บกักน้ำและความชุ่มชื้นไว้ในพื้นที่

๒.๘ การทำทางลำเลียงเพื่อความสะดวกในการนำปัจจัยและเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ และนำผลผลิตออกจากพื้นที่

๒.๙ การส่งเสริมให้เกษตรกรใช้พันธุ์พืชที่ดี มีคุณภาพ เหมาะสมกับลักษณะและสมรรถนะของดิน

๓. เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร

๓.๑ การสร้างและพัฒนาแหล่งเก็บน้ำประจำไร่นา และแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็กในพื้นที่

๓.๒ การสร้างและพัฒนาเส้นทางลำเลียงให้สามารถเข้าออกพื้นที่ได้สะดวก

๓.๓ การให้ความรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ที่ดินตามลักษณะและสมรรถนะของดิน

๓.๔ การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การทำคันดินกั้นน้ำ บ่อดักตะกอนดินและน้ำไหลบ่า การปลูกแถบหญ้าแฝก การปลูกพืชคลุมดิน การใช้เศษพืชและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรคลุมดิน บนพื้นที่ลาดชันเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ช่วยเก็บกักน้ำและความชุ่มชื้นไว้ในพื้นที่

๓.๕ การปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว ไม้ยืนต้นเศรษฐกิจ ในบริเวณที่เป็นดินตื้น ดินลาดชันสูง

๓.๖ ฝึกอบรม พัฒนาและส่งเสริมอาชีพอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

๑๑. การนำแผนการใช้ที่ดินตำบลผาบึงไปจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

จากเป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของตำบลตามเขตการใช้ที่ดินดังกล่าว หน่วยปฏิบัติที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถนำไปตรวจสอบและขยายผลจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการเกษตรหรือแผนปฏิบัติการพัฒนาที่ดินในระดับตำบล โดยทำการสอบถามความคิดเห็น จัดทำประชาพิจารณ์ทำความเข้าใจกับชุมชนหรือเกษตรกรที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาและแนวทางการจัดการในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้ทราบถึงความเป็นไปได้ ความพร้อมของเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ แต่เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายแต่ละแห่งมีปัญหาหลายประการที่แตกต่างกัน จึงควรมีการเลือกพื้นที่นำร่องในการพัฒนาที่ดินเพื่อแก้ปัญหาแต่ละปัญหา แล้วขยายผลความสำเร็จของงานในการพัฒนาที่ดินไปสู่พื้นที่ใกล้เคียงที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การพัฒนาที่ดินเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรครอบคลุมพื้นที่พืชเศรษฐกิจทั้งตำบลได้ถูกต้องเหมาะสม ตรงประเด็น และรวดเร็วขึ้น

๑๒. แผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินแบบบูรณาการ

จากการศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล และปัญหาต่างๆ จึงได้เชิญเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลจากการจัดทำเขตการใช้ที่ดินตำบลผาบึง ได้แก่ ข้อมูลดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร เขตการใช้ที่ดิน ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรที่ดินในแต่ละเขตการใช้ที่ดินให้แก่ผู้ร่วมประชุมใช้ประกอบในการร่วมบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึงขึ้น ผลการประชุมและนำเสนอข้อมูลมีผลให้หน่วยงานต่างๆ ๑๕ หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมเสนอแผนร่วมบูรณาการพัฒนาทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ตำบลผาบึง ดังนี้ (ตารางที่ ๙)

๑. สถานีพัฒนาที่ดินเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย แผนงานปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด แผนงานปรับปรุงพื้นที่ดินกรด (โดโลไมท์) โครงการรณรงค์ไถกลบตอซังข้าว แผนงานขุดสระน้ำประจำไร่นา ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ แผนงานบริการวิเคราะห์ดินเคลื่อนที่ โครงการสร้างฝายน้ำล้นห้วยชำใหญ่ และโครงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร

๒. โครงการชลประทานเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่บ้านนาแก หมู่ที่ ๑ และโครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่บ้านหนองผำ หมู่ที่ ๓

๓. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย แผนงานอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

๔. สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย แผนงานบริหารจัดการศัตรูพืชชุมชน โครงการส่งเสริมการผลิตเชื้อจุลินทรีย์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช แผนงานจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน โครงการสนับสนุนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี

๕. สำนักงานเกษตรอำเภอวังสะพุง เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการลดต้นทุนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ปุ๋ยสั่งตัด) โครงการลดต้นทุนการปลูกอ้อย (ปุ๋ยสั่งตัด) และโครงการลดต้นทุนการปลูกมันสำปะหลัง (ปุ๋ยสั่งตัด)

๖. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดสารพิษ โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ขยายถั่วเหลือง โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง และโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชหลังนา

๗. สำนักงานประมงจังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการอบรมการเลี้ยงปลาแบบผสมผสานในบ่อดินสนับสนุนเกษตรกรพอเพียง และโครงการจัดซื้อพันธุ์ปลาแจกเกษตรกร

๘. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการสนับสนุนการเลี้ยงเป็ดเทศ และโครงการสนับสนุนการปลูกหญ้าอาหารสัตว์

๙. สำนักงานป่าไม้จังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการอบรมให้ความรู้การปลูกป่าชุมชน และโครงการส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน ป่าแนวกันชน

๑๐. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการอบรมให้ความรู้การปลูกยางพารา และโครงการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

๑๑. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการพัฒนาภูมิปัญญาทางบัญชีต้นทุนอาชีพ

๑๒. สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร

๑๓. ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย โครงการจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน

๑๔. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย เสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ประกอบด้วย แผนงานบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ โครงการประชาสัมพันธ์โครงการฯ และโครงการประชุมเกษตรกรเป้าหมาย

๑๕. องค์การบริหารส่วนตำบลผาบังเสนอแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการในพื้นที่ ดังนี้ แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเกษตร โครงการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ ระบบชลประทาน

ตารางที่ ๙ บัญชีสรุปแผนงาน-งบประมาณ ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการในพื้นที่ตำบลผาบึง
อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘

หน่วยงาน/กิจกรรม	หน่วย นับ	แผนงาน			งบประมาณ			เขตพื้นที่ เป้าหมาย ดำเนินการ
		ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	
๑. สถานที่พัฒนาที่ดินเลย								
๑. ปรับปรุงบำรุงดิน								
๑.๑ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง)								พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑.๑.๑ จัดซื้อ	ตัน	๔.๐	๔.๐	๔.๐	๑๑๖,๐๐๐	๑๑๖,๐๐๐	๑๑๖,๐๐๐	
๑.๑.๒ ส่งเสริม	ไร่	๘๐๐	๘๐๐	๘๐๐	๑๒,๐๐๐	๑๒,๐๐๐	๑๒,๐๐๐	
๒. ปรับปรุงพื้นที่ดินกรด (โดโลไมท์)								พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒.๑ จัดซื้อ	ตัน	๕๐	๕๐	๕๐	๘๕,๐๐๐	๘๕,๐๐๐	๘๕,๐๐๐	
๒.๒ ส่งเสริม	ไร่	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	
๓. รมรงค์โลกลดปล่อยซิงค์	ไร่	๕๐๐	๕๐๐	๕๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๔. จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม/ ราย	๓/๑๕๐	๓/๑๕๐	๓/๑๕๐	๑๔,๘๕๐	๑๔,๘๕๐	๑๔,๘๕๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๕. จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	ไร่	๑,๕๐๐	๑,๕๐๐	๑,๕๐๐	๑,๕๐๐,๐๐๐	๑,๕๐๐,๐๐๐	๑,๕๐๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๖. บริการวิเคราะห์ดินเคลื่อนที่	ราย	๘๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๙๖,๐๐๐	๔๘,๐๐๐	๔๘,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๗. สร้างฝายน้ำล้นห้วยชำใหญ่	แห่ง	๑	-	-	๒,๐๐๐,๐๐๐	-	-	ก้าวหน้า- เร่งรัด
๘. ขุดสระน้ำประจำไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร	บ่อ	๕๐	๕๐	๕๐	๙๘๐,๐๐๐	๙๘๐,๐๐๐	๙๘๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒. โครงการชลประทานเลย								
๑. ก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ.นา แก ม.๑	แห่ง	๑	-	-	๒๕,๐๐๐,๐๐๐	-	-	ก้าวหน้า
๒. ก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ. หนองผำ ม.๓	แห่ง	๑*	-	-	๒๕,๐๐๐,๐๐๐	-	-	ก้าวหน้า
๓. สนง.ปฏิรูปที่ดินเลย								
๑. อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ส.ป.ก.	ราย	๘๐	๘๐	๘๐	๘,๐๐๐	๘,๐๐๐	๘,๐๐๐	ก้าวหน้า- เร่งรัด

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

หน่วยงาน/กิจกรรม	หน่วย นับ	แผนงาน			งบประมาณ			เขตพื้นที่ เป้าหมาย ดำเนินการ
		ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	
๔. สนง.เกษตรจังหวัดเลย								
๑. บริหารจัดการศัตรูพืชชุมชน					๒๖,๐๐๐	๒๖,๐๐๐	๒๖,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑.๑ ส่งเสริมการผลิตเชื้อจุลินทรีย์ ป้องกันกำจัดศัตรูพืช	กลุ่ม/ ราย	๑/๓๐	๑/๓๐	๑/๓๐	-	-	-	
๑.๑.๑ จัดซื้อ	ชุด	๑	๑	๑	-	-	-	
๑.๑.๒ ส่งเสริม	ราย	๓๐	๓๐	๓๐	-	-	-	
๒. จัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน	กลุ่ม	๑	๑	๑	๓๕,๘๐๐	๓๕,๘๐๐	๓๕,๘๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๒.๑ สนับสนุนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี	ราย	๕๐	๕๐	๕๐	-	-	-	
๒.๑.๑ จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว	ตัน	๓	๓	๓	-	-	-	
๕. สนง.เกษตรอำเภอวังสะพุง								
๑. ลดต้นทุนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ปุ๋ยสั่งตัด)	ราย	๕๐	๕๐	๕๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒. ลดต้นทุนการปลูกอ้อย (ปุ๋ยสั่งตัด)	ราย	๒๐	๒๐	๒๐	๔,๐๐๐	๔,๐๐๐	๔,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๓. ลดต้นทุนการปลูกมันสำปะหลัง (ปุ๋ยสั่งตัด)	ราย	๒๐	๒๐	๒๐	๔,๐๐๐	๔,๐๐๐	๔,๐๐๐	ก้าวหน้า- เร่งรัด
๖. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเลย								
๑. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชหลัง นา	ราย	๕๐	๕๐	๕๐	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๒. ผลิตเมล็ดพันธุ์ขยายถั่วเหลือง	ราย	๒๐	๒๐	๒๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๓. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต มันสำปะหลัง	ราย	๓๐	๓๐	๓๐	๔๐,๐๐๐	๔,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	ก้าวหน้า- เร่งรัด
๔. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อย	ราย	๓๐	๓๐	๓๐	๔๐,๐๐๐	๔,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๕. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชผัก ปลอดภัย	ราย	๕๐	๕๐	๕๐	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๗. สนง.ประมงจังหวัดเลย								
๑. อบรมการเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน ในบ่อดิน สนับสนุนเกษตรกรพอเพียง	ราย	๓๐๐	-	-	๔๕,๐๐๐	-	-	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒. จัดซื้อพันธุ์ปลาแจกเกษตรกร	ตัว	๖๐๐,๐๐๐	-	-	๑๘๐,๐๐๐	-	-	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

หน่วยงาน/กิจกรรม	หน่วย นับ	แผนงาน			งบประมาณ			เขตพื้นที่ เป้าหมาย ดำเนินการ
		ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	
๘. สนง.ปศุสัตว์จังหวัดเลย								
๑. สนับสนุนการเลี้ยงเปิดเทศ	ราย	๒๐	๒๐	๒๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒. สนับสนุนการปลูกหญ้าอาหารสัตว์	ราย/ไร่	๑๐/๒๐	๑๐/๒๐	๑๐/๒๐	๒๘,๔๐๐	๒๘,๔๐๐	๒๘,๔๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๙. สนง.ป่าไม้จังหวัดเลย								
๑. อบรมให้ความรู้การปลูกป่าชุมชน	ราย	๕๐	๕๐	๕๐	๑๒๕,๐๐๐	๑๒๕,๐๐๐	๑๒๕,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒. ส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน-ป่าแนว กันชน	ไร่	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๙๐,๐๐๐	๙๐,๐๐๐	๙๐,๐๐๐	ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน
๑๐. สนง.กองทุนสงเคราะห์การทำ สวนยางจังหวัดเลย								
๑. อบรมให้ความรู้การปลูกยางพารา	ราย	๕๐	๒๐	๒๐	๑๖,๕๐๐	๖,๖๐๐	๖,๖๐๐	ก้าวหน้า- เร่งรัด
๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิต	ราย	๕๐	๒๐	๒๐	๑๗๖,๔๕๐	๗๐,๕๘๐	๗๐,๕๘๐	ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑๑. สนง.ตรวจบัญชีสหกรณ์								
๑. พัฒนาภูมิปัญญาทางบัญชีต้นทุน อาชีพ	ราย	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๑,๕๐๐	๑๑,๕๐๐	๑๑,๕๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑๒. สนง.สหกรณ์จังหวัดเลย								
๑. บริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร	กลุ่ม/ ราย	๑/๕๐	๑/๕๐	๑/๕๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑๓. ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุดรธานี								
๑. จัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน	กลุ่ม/ ราย	๒/๑๐๐	๒/๑๐๐	๒/๑๐๐	๑๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๑๔. สนง.เกษตรและสหกรณ์จังหวัด เลย								
๑. บริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ								พัฒนา
๑.๑ อำนวยกา	ครั้ง	๑	๑	๑	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	
๑.๒ ประชุมเกษตรกรเป้าหมาย	ราย	๗๑	๗๑	๗๑	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	
๑.๓. ประชาสัมพันธ์โครงการฯ	ราย	๗๑	๗๑	๗๑	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	
๑๕. สนง.สหกรณ์การเกษตรเลย สาขาวังสะพุง								
๑. สนับสนุนปัจจัยการผลิต	ราย	๑๕๐	๑๕๐	๑๕๐	-	-	-	-ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑.๑ ปุย (๒ ถุง/ราย)	ตัน	๑๕	๑๕	๑๕	๒๗,๕๐๐	๒๗,๕๐๐	๒๗,๕๐๐	
๑.๒ เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด (๑๐ กิโลกรัม ต่อราย)	ตัน	๑.๕	๑.๕	๑.๕	๑๘๐,๐๐๐	๑๘๐,๐๐๐	๑๘๐,๐๐๐	

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

หน่วยงาน/กิจกรรม	หน่วย นับ	แผนงาน			งบประมาณ			เขตพื้นที่ เป้าหมาย ดำเนินการ
		ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	
๑๖. สนง.ไฟฟ้าภูมิภาคเลย สาขาวังสะพุง								
๑. ขยายไฟฟ้าแรงดันสูงและแรงดันต่ำ เข้าพื้นที่เพื่อการเกษตร	กม.	๑๒	๑๒	๑๒	๑๐,๘๐๐,๐๐๐	๑๐,๘๐๐,๐๐๐	๑๐,๘๐๐,๐๐๐	ก้าวหน้า- เร่งรัด
๑๗. อบต.ผาบึง								
๑. ซ่อมแซมเครื่องสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	แห่ง	๑	๑	๑	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๒. จัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืช	แห่ง	๑	๑	๑	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด
๓. ทำนา ๑ ไร่ ได้ ๑ แสน และ ปลูกมันสำปะหลัง ๑ ไร่ ได้ ๑ แสน	แห่ง	๑	๑	๑	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า
๔. ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม	แห่ง	๑	๑	๑	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	พัฒนา- ก้าวหน้า- เร่งรัด

จะเห็นได้ว่า แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ เสนอนั้น สามารถบูรณาการร่วมกันได้เป็นอย่างดี มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร เป็นแผนงานที่มีความเชื่อมโยง สนับสนุน เกื้อกูลกัน ตั้งแต่การพัฒนาปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การพัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การใช้พืชพันธุ์ดี การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม การทำบัญชีต้นทุน รายได้และรายจ่าย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนให้การใช้ประโยชน์ที่ดินมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแผนงาน โครงการและกิจกรรมทั้งหมดที่หน่วยงานร่วมบูรณาการทั้ง ๑๕ หน่วยงาน เสนอนั้น ได้ถูกนำมาจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดินและทรัพยากรอื่นๆ ด้านการเกษตรระหว่างกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลผาบึง ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เป็นการบรรลุผลสำเร็จตามตัวชี้วัด ร้อยละความสำเร็จของการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บันทึกข้อตกลง

ความร่วมมือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดินและทรัพยากรอื่นๆ ด้านการเกษตร
ระหว่าง

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กับ

องค์การบริหารส่วนตำบลนาบึง ตำบลนาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

เพื่อให้ทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรอื่นๆ ด้านการเกษตรในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาส่งเสริมการใช้และ
การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องและสอดคล้องกับความต้องการของทรัพยากรดินและสิ่งแวดล้อม
นำไปสู่การผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานความเท่าเทียม

กรมพัฒนาที่ดิน โดยข้าพเจ้า นายชาญ คำสื้อ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินเลย ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ
ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งข้อตกลงนี้เรียกว่า กรมพัฒนาที่ดิน ฝ่ายหนึ่ง กับ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลนาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดย นางทองใจ ลาภระชา่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาบึง
ซึ่งในข้อตกลงนี้เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบลนาบึง อีกฝ่ายหนึ่ง

ทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมมือกันด้วยการพัฒนา ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรที่ดิน เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2555 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลนาบึง ตำบลนาบึง อำเภอวังสะพุง
จังหวัดเลย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 กรมพัฒนาที่ดินและองค์การบริหารส่วนตำบลนาบึง ได้ตกลงให้มีการร่วมมือผ่านการพัฒนา
ส่งเสริม และถ่ายทอดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน เช่น การจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับ
ตำบลแบบบูรณาการ การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ การพัฒนา
แหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร พร้อมทั้งอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ข้อ 2 กรมพัฒนาที่ดินโดยสถานีพัฒนาที่ดินเลย หน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานอื่นๆ
ที่เกี่ยวข้อง ตกลงให้การสนับสนุนและบูรณาการแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน
และการพัฒนาในด้านอื่นๆ ทุกด้าน พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานในข้อนี้ที่ตำบลนาบึงตามสภาพ
ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

ข้อ 3 องค์การบริหารส่วนตำบลนาบึงตกลงให้ความร่วมมือในการนำแผนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่
กรมพัฒนาที่ดินจัดทำขึ้น เป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรอื่นๆ ด้านการเกษตรระดับ
ตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนาบึง ตลอดจนให้การสนับสนุนงบประมาณการขับเคลื่อนการดำเนิน
กิจกรรมการพัฒนาที่ดินให้กับกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้นในตำบล

ข้อ 4 การดำเนินการในกิจกรรมร่วมกับตามข้อตกลงนี้ จะดำเนินการตามบัญชีรูปแบบงาน-
งบประมาณความเหมาะสมการใช้ที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ตำบลนางัว อำเภอ
เมืองน่าน จังหวัดน่าน พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่แนบมาไว้ด้วยเพื่อให้ยึดถือปฏิบัติ

ผลงานฉบับเต็ม

เรื่อง

แผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบลแบบบูรณาการ
Integrated Sub-district Land Resources Development Plan

ของ

นายสุนทร รัชฎาวงษ์

ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งเลขที่ ๘๐๕
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ กรมพัฒนาที่ดิน

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการเกษตรเชี่ยวชาญ

ตำแหน่งเลขที่ ๘๐๐

ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์